

K 3693
2

გ. მ. შანიანი

საქართველოს
საბჭოთაო სკოლა

ფშავური ლექსები

შეკრებილი

დავით ხიზანაშვილის მიერ

გამოცემა

თბილისი რედაქციისა

ტფილისი

877.162.17

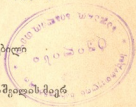
სპგ-2000
შეერთებულია

8-1

ფაქტობრივი ლექსები

შეკრებილი

დავით ხაზანაშვილის მიერ

11
11

გამოცემა

«ივერიის» რედაქციისა

81

სტანდარტული კოდი	
კატეგორია	
ფურცლების რაოდენობა	3166.
წიგნების რაოდენობა	5334.

ტფილისი

სტამბა «კავკასიის შიშობილვისა» (ნ. ი. ფრენკელის)

1887

ქართული
ენების ინსტიტუტი

Дозволено цензурою, Тифлиси, 24 Июля 1887 года.

✓ **ფშაური ლექსები**

კახეთში ფუნჩათ ჯამბრული¹⁾
ათეიარებს შუბის ტარსაო,
ოთხითა ჰქედდეს ლურჯასა,
გაჰხედდეს ბორბლის მთასაო.
ვერ გადიელისა ლურჯაი,
ვერ მაჰკიდებსა ნალსაო,
ქარსამაულის ბინასა
ვერ დაეველება თქალსაო.

— ქაიავ ქარსამაულო,
ქმარს რად უქარგავ ტყავსაო?
მოგივა ფუნჩათ ჯამბრული,
ძირში მოგიქრის თმასაო,
გაგმართებს საკახეთოდა,
ბორბლისას²⁾ გასმევს წყალსაო,
ჩაგიყვანს ახმეტაშია,
მოკლეზედ გაეღევს გზასაო.

¹⁾ გვარი და სახელია.

²⁾ მთა.

✓ კახეთში ფუნჩაიშვილი
აკეთებს შუბის წვერსაო,
თბილის წყლით ფაფარს გადაჰბანს,
ლიტრა ქერს აქმევს ცხენსაო.
ოსმალში ერთი თათარი
ენას აუბნებს ძნელსაო:

— „ბახტრიონს გაეჭრი ეენახსა,
ზედ დაეასახლებ ერსაო,
არც თუშებს შავებუები,
და არც ზეზვაის ცხენსაო.“
(ეს რომ გაიგო ზეზვამა^{*)},
ცხენს შაუმატებს ქერსაო,
— „ჩქარა გასუქდი ლურჯაო“²,
გაეაზედ უსომს ხელსაო

— „დაეწყემსები სულთანსა,
როგორც მიმინო მწყერსაო,
თოფს დაეკრავ, ხმალსაც შემოეკრავ,
დღეს დაეაყენებ ცხელსაო,
თავსაც იქ დაედებ კალარსა,
ადგილს არ მიეცემ ჩვენსაო!..“

✓ *) ზეზვა ფუნჩაიშვილი.

✓

* * *

ელუზო თულუმიშვილო,
ვეფხვა ხარ, ველის კანჯარი!..
შენ მაქკალო ერისთვის შვილი,
ზურაბს შენ დაეც ხანჯარი!
გაგზავნეთ მახარობელი,
ფშავ-ხვესურეთში ჩაუარა,
ფშავ-ხვესურეთის ქაღ-ჩაღმა
ძაღ დაიძინოს მაგარი...
ზურაბის სიკედილის ამზობენ,—
აღარ მოგვივა ლაშქარი!
მიგრი მოხუციეთ ბატონსა,
ზურაბის წამოსასხამი,
შეარტყით ჩოღაყაშვილსა
ზურაბის ქაღარ-ხანჯალი.
ზურაბმ ჭირთ-გაცოფებულმა
ხმაღსა დაჰკლიჯნა ვაღანი;
ვაი თქვენს ზურაბს, ფშავლებო,
ძაღ დაუხვევაე მაგარი.

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

✓ ✓

* *

ახადს^{*)} გოდერძის ციხეო,
 სამუქარო ხარ მტრისაო,
 მოგადგნენ ერისთვიანნი,
 ლიბოს გითხრიან ძირსაო,
 შენგნით ქალს გამოიყვანენ,
 ყელი ჩამოაქვს მძივსაო,
 ჩამოჰყავ ახადის ძირსა,
 ცრემლით მოჰბანენ პირსაო.
 გეტყობა, ქალო ბეჩაეო,
 სიყვარული გაქვს სხვისაო.
 საქმარო ჩვენც გვეშუება,
 მსახური ერისთვისაო.
 ბერიკა ეუბნებოდა
 ცოლსა, დედასა, დასაო:
 — ეხლოც რომ ჯარი მოვიდეს,
 აღარ ვიცოცხლებ თავსაო,
 არაეის წაეყვანინებ
 ჩვენის გოდერძის ქალსაო.
 ბერიკა ხადუხიშვილი,
 ხე აღოვად ამოშეებულთი,

*) სოფელია ფშავში.

ერთ მუხლოდ ახადს გავარდა,
 უახსტოთ გამოშვებული, ეროვნული
შიზლიქითიქა
 შეიდ ლიტრა ჯაქვი ტანთ ეცევა,
 საყელო გადაშეებული.

ახადს გოდერძის ციხეო,
 კი მოგადგნენა კარზედა!
 თუ ეგრე მალე გაგტეხდეს,
 ქვამც ნუ სდებულხარ ქვაზედა!
 შენგნით ქალს გამაიყვიანდნენ,
 ცრემლებს ადენდენ თვალზედა.
 ნუ სტირი გოდერძის ქალო,
 ანანურს დაგსმენ ჯარზედა.*

შემოხვდა თხის ტყვეანი }
 ამბავსა ჰკითხავს გზაზედა:

მე. პუბლიკა

— ეგ ქალი საით მოგყავისთ,
 ცრემლი რომ მასდის თვალზედა?*

— ეს ქალი ახალით მოგყავის,
 ანანურს დაესომთ ჯარზედა.

— ვაიმე, რა ონაურ გიქნავსთ
 ლაშარის ჯვარის ყმაზედა.
 თუ ეგ ქალ წაგაყვიანინოთ,
 წყერიმც ნუ მსხმია ყმაზედა!

ნუმც შამიშეებენ სამოთხეს,
სწორნიმც ნუ დამსმენ ჯარზედა.

შეიღო იმათ, მარტომ იმანა

ხელებ გაიკრეს ხმა ჯზედა;

აღგა და შემოურბინა,

თაე-გასკრა საჩქაროზედა;

უცურდებოდა ფეხები

სისხლისა ნაგუბარზედა,

იმათის სისხლის ნაწეეთი

გადასდიოდა მკლავზედა.

ჩამოდინოდენ ორბები,

ყორნები მუქარაზედა.

თაეის ხმალო ქალსა შეარტყა:

— მშვიდობით, დაო, გზაზედა.

ნუ იტყვით ჩემსა სახელსა,

ვიყენოდეთ და-ძმობაზედა.

თუ ეინა გკითხოს—უთხარი:

მტერს ქალმ თაე-გაეკერ გზაზედა.

გაგზაენეთ მახარობელი

არაგვზედა და ქსანზედა,

ახარეთ ერისთვიშვილსა,

შეიღონ მოგიდიან გზაზედა.

შაბათ დღესა ქენ ქორწილი,

საქართველოს
საბჭოთაო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო
საზოგადოებრივი
საბუნებისმეტყველო

ხალხი დასოდი ჯარზედა,

თუ შეილთ დაღევა ვერ გასძლით,

გულ დააბჯინე ქეაზედა.

უწინ საღ გავიმარჯვებავ

ლაშარის ჯვარის ყმაზედა!

მე ჩემი უბედურება

ღმერთმ დამაწერა ხმაღზედა:

მე მოკვალ თაეის ფშაეელი,

ხმალი ვიხმარე ძმაზედა.

დამღევენ მოსაკლაეადა,

საყუტს მიღგამენ გზაზედა.

ნუ გეგონებათ ბერიკა,

რო გიმარჯვებავთ სხვაზედა!

ბეერ მონადირე დავაღის,

კარგს-კი იცნობენ კვალზედა!

მთაზედ მომასწრეს მძინარეს,

ხანჯალი დამკრეს მძვალზედა...—

ზურაბო, ერისთეის შეილო,

რა თაეი გედიდებო?

მაგ შენსა აზნაურებსა

ყორნები ეწიღებო!

* * *

✓ ზურაბმ აიფრო ქვეყანა,
ბერს ვაქს უტირა დედაო...
ბერს ქალს გაუხსნა საკინძი
უკვიმა ძუძუწედაო!..

---

* *

501
212
8.8.

საფურცლეს ზურაბ^{*)} მოვიდა,
 ლერწამი ზღვის პირისაო,
 გაუშაღეს ხალიჩები,
 ზურაბ ზედ დაბძანდისაო.
 აუყვავებენ სუფრასა,
 ზურაბ შეეკე ხილსაო.
 გილალატებენ, ზურაბო,
 ელიან შენსა ძილსაო...
 ხმლითა სცემს ბარამ ბატონი,—
 „დაქარით კ—ის შეილსაო“.
 ხანჯარი თუშთ მაურაემა—
 მარცხენა ძუძუს ძირსაო.
 მუხრანით მოდის ტირილი
 ს—ის ერისთვისაო:

— „ვინ მოგკლა, შეიღოა ზურაბო,
 ვინ შეგსხნა ხელნი გმირსაო?
 ვინ ჩამოგყარა თაობა
 ქართლისა, არაგვისაო?“

^{*)} ამ ლექსში მოხსენებული ზურაბი იყო არაგვის ერისთავი, თანამედროვე გიორგი სააკაძისა; მას უნდა დაჟმორჩილებინა მთიულნი და მათ შორის უშავდნოცა.

აღარაინ მეგულეობდა
მამრევი ზურაბისაო!..“

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ზურაბის ცოლი ტირიდა:

„ვაჟე უღროოდ ქერიესაო“ ...

ზურაბის ცოლი დედას სწყევს:

„ჩემიმც დღე დაგადგებაო;

ამ ჩემის ლალოტისადა

თემურაზ მოგიკედებაო“ ..

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

*
* *

+

ბებერსა ლაშარის ჯვარსა
ხმელ გორზედ ედგა პერ-მუხა,
წვერს ება შიბი ოქროსი,
წეცას წაეიდეს კიბითა:
ს—მა ერისთვის შეიღმა
ამოაბრუნა ძირითა...
შინამდე იმის ძე არის,
ის ამოაგებს ჭირითა...

~~~~~

* * *

ზურაბს ჯაფრი ჰკლავს ორისა, —
ზენ — მთისა, ქვემოთ — ბარისა...
ხეცსურეთს კორმეშაისა,
ფშავში ლაშარის ჯვარისა ..
თიანეთს ჭავჭავაძისა,
გაუმადლარის ღ — ისა!

~~~~~

გ * გ

ზურაბის ცხენი ტიალი
ქერსა არა სკამს მთისასა,
წაეა და ბარით მაუტანს,
ჯაერსა არა სკამს მტრისასა.
ეგებ ჯაერს ამოეიყრიდი
ფშაეში ლაშარის ჯერისასა...

* * *

• თიანეთს ქალებ ატირდა,
ლიშოს თავს მწყემსნი ცხერისანი,
არაგეზედ ცოლი და შვილნი
არაგვის ერისთვისანი:
დილაზედ ჩამოგვეტიენეს
პირ-შაენი, ღოღონი მთისანი,
თაფი სჭრეს ვაცსა და ვერძსა,
აწითლებინეს კვიშანი,
ერისთავს ემართლებოდეს,
ვაჟ ბრალნი შავის ყმისანი...

---

* * *

ხმალი სკრის ბაგრატიენისა,
ნეთისა ერეკლისაო...

— ნეტაეი გამაცნობინა,
ლეევანს უქებენ შვილსაო:
აჯობა თაფის მამასა,
სანამ იცელიდა კბილსაო,
ურჯულო გამაამტერია,
როგორც ნაპირი ტყისაო.
თუ ლევან იქით მიბრუნდა,
საქმე სკირს დაღისტნისაო...

113.634
2

* * *

ორხევში შემცხვარეები
სანგალსა ხევენ ცხერისასა...
ერთის მოყმისას ამბობენ, —
ხაილს გაჰყვება შვლისასა...
გადმოეშლება ლეკები,
გულს ეკრა ჰხედვენ ყმისასა.
თორმეტთ შუაში დაბრუნდა,
პირს დაიბრუნებს მგლისასა.

— „ნუ მამკლავ, ალი მამქალო,
ეგრ იქამ სიმართლისასა;
დაგიბოც ბიძა, ძმისწულთა,
არ გაგიფერებ სხეისასა“...

ქარში გაჰკვირდეს ლეკები
ცდას ხუტით ქაეთარისასა;
თოფის სიმართლეს უქებდეს,
ნაჰრევსა ფრანგულისასა;
თიანეთს თიანელები
ცოდვა-ბრალს მაგის დისასა:
ჩამოსდგომიყო ქალასა,
გულზედ იყრიდა ქვაშასა ..

ადრმელო საზანდარო,
ბედი ახსენე ლეთისაო,
ან მაგ ქამანჩას დაუყარ,
ან მაგ პატარა სტეირსაო...

მანგლისში ღორი დამდგარა,
საით რა იქამს პირსაო,
გამართეს სადოლოეები,
ქოხები ჩადგეს ხისაო.
მგელამ შეჭყუცა ბიჭებსა,—
ნაველი ენახე მტრისაო.
მგელას არაეინ უჯერებს,
სხვა-და-სხვა ბედი სჭრისაო;
მგელამ აპყარა ღორები,
სხვა მთას მიუდგა ძირსაო:
გიორგიმ ფარალათი ქნა,
ფთხილს არ იძინებს ძილსაო.
შუა-ღამე რომ მოვიდა,
ელვა რამ იქნა ცისაო.
წამოფრინდება გიორგი,—
დაეუღლებივარ ძილსაო!
ხელში ამოჰყვა ხანჯარი,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ტარი კამბეჩის რქისაო.
ისრე აკათა ბელადი,
როგორც ტოტები ხისაო...

ჩენი პატარა გიგილა
ქედ-და-ქედ ჩამორბისაო:

— მიშველე, ჩემო გიორგი,
ლეკმა წამიგდო ძირსაო!..

— როგორ არ მოგეშველები,
ვაი შენს გიორგისაო!

ურჯულოს დასცა ხანჯარი
შაშვივით აღებს პირსაო...
დიღმელებს გადაეშველოთ,
არიან ჩენის მზრისაო.

გადაეშველნენ დიღმელებს,
დაჰკიეღეს მალლის ხმითაო...

ორი ურჯულო ბელადი
ცეცხლა პირასა ზისაო,
ხელში უჭერაე მაქრები,
კონდახი ლეკის ხისაო.
გამოუქადღეს გიორგის,
თოფ დაჰკრეს გულის პირსაო.

— ვერ ვიჯექ მეც ხის ძირშია,
ვაი თქვენს გიორგისაო!...

გიორგის ტყვია-წამალი
მასრავს პირს გაღმასდისაო

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

— ბევრისა დედა ვატირე
ძაღლების ლეკებისაო...

— თრიალეთს ერთი კოშკია,
აგებულია ქვისაო,
შიგ ყრიან ძაღლი ლეკები,
პირს მატლი ამოსდისაო...

— ახლა დედა-ჩემ იტირებს,
ვახმე მამკრიან ცხვირსაო!..

*
* *

ქართული
ლიბრეოთეკა

საოპ 219

შეიდ წელს ტყვე ვიყავი, დედო,
 არ მილაზიან კვიშანი,
 საკმისას ჩამოშვებულნი,
 შუენი ენახნოდი მზისანი;
 კოკლი ეგონე, უფეხო,
 კარში არ გამამავეალი,
 გამამიყვანეს, გამშინჯეს,
 ქალ-რძალი მოდგა მრავალი;
 პირ-და-პირ გადმამიფინეს
 თვალ-მარგალიტის სრავალი;
 დეჯე და ბეერი ფარჩიე,
 ჯიბეს ეყარე მრავალი;
 იქისას გადმოუფრინდი,
 საცა არ იყო სავალი,
 თან მოყმე გადმამაყოლეს,
 ახალ წვერ შამამავეალი...
 მე ის ვერ მამეწყოდა,
 მუხლად მე ეჯობდი მავალი;
 გადმამაყოლა ისრები,
 ფთე-წერილი, შორა მავალი;
 სუქსა მკრა, გულსა მეწივა,

მუხლი მამილა მავლა...
ასეთსა კლდესა მოვადექ,
ვეფხენი ვერ გაელენ ბწყლიანი,
არწიენი ბუდებულიყენეს,
არწიენი ჩენის მთისანი!..

წაეიდეს სანადიროდა,
ჩამოაწითლნეს ქეიშანი,
კამეს და მეცა მაკშიეს,
ბრალნი ჰქონიყენეს ტყუისანი;
გზანიმცა აყოვებილან
ცხურისა და მემცხეარისანი;
წყალს იმათ გამამახდინეს,
ხილნი დამისხნეს ხისანი,
თორემ წყალთ ჩავეარდებოდი,
თევზნი შამქამდეს წყლისანი,
თევზთ აღარ დამაჯერებდეს,—
დიდნი ვეშაპნი ზღვისანი!..

ქართველი
წიგლისმოყვარეები

*
*
*

58. 220

შატლოს *) ნუ მისდით, ფშაელებო,
განა ქალაქის გზანია?!
არცა სხედს ოქრო-მკვდლები,
არც იწურება რეალოა;
იქა სხედს ქაისტის შეილები,
ტყვიას გამოაქვს ჩქამია:
სამს ძმას ერთსავეით მაძკლოავენ,
არა აქვს სამართალოა!...

---

*) სოფელია ხევსურეთში.

ქართული
ზოგადი წიგნობა

58-201

* * *

ზურაბ, რა უყვენ ლაშქარნი,
ნაკრეფნი შეიღის თვისანი!
ჩაუშვენ მათურაშია¹⁾,
თვალნი გაგიწყრეს ხთისანი,
დაგიხვდეს ფშავლიშვილები,
არწიენი მადლის მთისანი,
შემოგეწიენეს მთაზედა,
გაწითლებინეს ქვიშანი!...

---

¹⁾ სოფელია ფშავში.

ქართული
ბიბლიოთეკა

* * *

58.215

საგინა გიორგინდელი

კაცი ყოფილა ჭკვიანი.
 აღულა ლუდი საგინამ
 დამწარებელი სუიანი,
 იწიენა ჯალაბაურნი,
 მამით-შვილამდე მტრიანნი.
 მოვიდა ქალი და რძალი
 სუყეულა ლამაზი არი;
 ჯერ ლუდი ჩამატრივა,
 ლუდია შარბათიანი!
 შემრ ღეროა ჩამააყოლა,
 ღეროა დედის რძიანი!..
 ფშაელების მოლოდინი აქეს,
 მაუელებს დაეღათიანნი.
 სამშაბათ დილას მოვიდეს,
 ისრებმ დაიწყო ზრიალი;
 ასისა ერთი წაეიდა,
 ისიც ხომ ბეჩაეი არი
 ფშაეში წამოდი, საგინაე,
 ადგილ ჩვენცა გეაქეს მთიანი,

ჩვენშია ცა ხნავს გუთანი,
ხარი გვიბია რქიანი;
ქერ მოდის ჯიგრაულთასა,
ქერია ჩარათიანი!

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

2/1/3

1/3

ფოსტების მანქანებისა

ჩაეღო სწადიან გზისაო,
ჩასეღო სწადიან მითხოსა *),
ელერება დროშაისაო;
ცოლად წაყვანა სწადიან
ქალისა განძაისაო;
(წელზედ შემორტყმა სწადიან
ჯიგრაულის ხმლისაო.

— ლაშქრით ნუ მექადინები,
ჩამაუძლოდი მზირსაო,
ცხვარ-ძროხათ არსად წამისხნე,
ცირცლოვანს კილდის ძირსაო,
არსად ჩამისვა მალული
დეკბიანს წვერის პირსაო;
მოგდედეს თოთაიშვილი
ქარსლავი პერანგითაო,
გესრიდეს თათრისეულსა,
ქება გეგონოს ცისაო...
წელთ ერტყვას ჯიგრაულოი *),
ფიქრ არა ჰქონდეს მტრისაო.

*) ქიხტეოი.

*) ხმლის სახელი.

* * *

ბაადოს ბაძიგიშვილსა
საქმე არა აქვს შინაო,
დაარჩევს მითხოვლებსა,
გამაუძღვება წინაო;
ორთავე მადურიშვილებსა
წუბროვანს უძებინაო;
ი რო მოვიდა ბაადო,
მადლის ხმით შამოსკყიელაო...
შარშანდებული სწადიან—
ლეგუამ გაიციანაო...
გაუღვა სანგალ ზეითა
გაშაეებული რკინაო;
ეძახის ამხანიგები:
ბადო, წამოდი შინაო;
ბაადო ევლარ წამოვა,
სანგლის პირშია სძინაო.

* *

(თუ შეითით კაცი მოჭიდავად,
 გვიშეეღეთ, მოდის ჯარითა“.
 დალაღდეს ფშაელის შვილები,
 ყველამ გაღესა ხმალით,
 დაიბანდიან საგძალი,
 დაიბანდიან ჯღანნიო;
 წავიდეს დალაღებულნი,
 ღმერთო, დასწერე ჯვარიო!..
 დაირიღნიან ხეესურნი, —
 არ გვინდა თქვენი ხმალიო...
 უკანაე გააბრუნოდით
 თქვენი გუღანის ჯვარიო ¹⁰⁾;
 იქისას ჩაიაროდით,
 სადაც წისკილის კარია;
 თუ შო, გაგვიძველ, წოვაო,
 მურთაჴს საღ უღვა ჯარია;
 ჩენ თაჲდ ეიცით ფშაელებმა,
 შორით გვიჭირეთ თვალიო;
 ხმალს ქნევით დასცედეს ეადანი,

¹⁰⁾ სალოცავი ხეესურეთში; იმის დროშას ემორჩი-
 ლება ეხლაც თუ შეთი, რომელიც ხარჯს აძლევს ამ
 დროშას...

სისხლმან დამაღწია ფხანით, ერკინისულის
ლიქონისა
თუშთა ქნეს სამღთო წოვათა¹¹⁾;
საღმერთად დაკლეს სხვარით;
ღმერთო, შენ ჩაგეასწავლნოდით
ფშავში ბოშარის გზანით.
ტენთა ბოშარას¹²⁾ ჩასულთა
არაგე დალიეს წყალით,
ბოშარით კაცმა იძახა, —
მუქეს¹³⁾ ვინა ხარ ხელიანი?
მოვიდა წოწყურაული
სუქმელჯი, სურო-ღვიანი;
მააწყენა ისრის ქოჯონი,
ლალის არწივის ფთიანნი;
ესროლის, გამაავარის
თუშები ფეხ-ჩითიანი...

— მოხვედა, თილის ობოლო,
ამბავი შაიტანეა?

— მე-კ მოგვედ, დედაო,
სხვა ბევრი ვერ მოდიოდა, —

¹¹⁾ წოვა-თუშ გაქართველებული ღვინო. ქისტის მოდგმით თუშების ერთს თემსევეთვნის.

¹²⁾ სოფ. უშავში.

¹³⁾ სოფ. უშავში.

დაგელივა ხოშარის გორმა,
იქ წელის არ გამოდენამა,
იწრო-იწრომა ხეცებმა,
ფშავლების მოკლედ დენამა,
წოწკურაულის ისარმა,
სანათაურის ენამა¹⁴⁾,
ქიჩოთ მოსულთა ობოლთა,
იმათ სახელის დებამა...
ატირდა თუშის ქალები, —
აღარ მოგვივა ქმარები;
რა ეუყვათ იმათ ცბენებსა,
რით დაუჭიროთ თავები!..
ზოგთა თქვეს, გომში შეერეკოთ,
წელთით დავკეტოთ კარები;
ზოგთა თქვეს, ტყეში გაუშვათ,
დაგალონ ნალ-ლოურსმარები;
ზოგთა თქვეს, უკულმ დავკმაზოთ,
ზედაც ჩვენ შეესხდეთ ქალები;
ზოგთა თქვეს, კახეთს ჩაეიდეთ
და იქ შევიართოთ ქმარები...

¹⁴⁾ წოგა-თუშის ქალი, რომელმაც წააჭმა წოგა-
თუშები ფშავლების წინააღმდეგ.

* * *

SP 110
ლაშარს მოვიდა თილისძე,
გულ-დიდად დაჯდა ხარია;
შემოეხეივნენ ფშაელები,
როგორც ბატონსა ყმანიო.

— შენ აქ არ მოგველოდა,
დიდი ჰქენ ცოდვა ბრალიო...
ჩამოხვე ხოშარაშია,
ცისაკ აუშვი აღიო;
შაჰყარე დიაკ-ყმაწიელი,
კალოდ გალეწე მკედარია;
ნაკვეთაურის ჯერხოსა
შენ შეხსენ რკინის კარია,
საღუდე დასქერ ქობები,
ღმერთს მისდიოდა ჩქამია.

— დაიცათ, ლაღნო ფშაველინო,
მალოცეთ თქვენი ჯგვარია,
სამხვეწროდ მაში-ყანაფის
თეთრი ქორაი ხარია;
ზოგ გაეარეგოთ მაშინა,
როცა გამოვლენ მთანია;

ვინ ედგეს მტერსა ახლოსა,
ვის უფრო სკრიდეს ხმალით;
უბის თავს დააყენოდით,
ფშაელებო, თქვენი ცხვარიო;
უბის თავს დანათლებიან
თილისძის ცხენის ნაღწიო...

* * *

თილისძემ უთხრა მამასა:

— მამე, შეეყაროთ ჯარიო, ჩაეიდეთ უკვე ნაფშავსა, ამოეირეკოთ ცხვარიო.

— ვერ ჩავალთ უკვე ნაფშავსა, ვგეცა ჩენნი არიო.

— მაშ ხოშარაში ჩაეიდეთ, ეარჩიოთ ქალი-რძალიო...

— ვერც ჩავალთ ხოშარაშია, ვგ არის ჩენნი მხარიო; სხვისას არ გაგეიფერებენ, ლაშარის ჯვარის ყმანიო.

— მაშ მათურაში ჩაეიდეთ, მოკლედ ჩაუელენ გზანიო; გოგოლაურთას ჩაეიდეთ, ჩაკიბულნი ჰქონ გზანიო.

— კიბურთ არ ჩაგეაცილებენ ლომ-ხუშაურა ძმანიო...

— მაშ ცაბაურთას ჩაეიდეთ, ეამტერიოთ ბელლის კარიო....

— ჩაეიდეს ცაბაურთასე
ამტერიეს ბელლის კარიტე
პირ-და-პირაით გადმოჩნდეს
ლომ-ხუზაურა თმანიო,
ესროლეს პირ-და-პირითა,
ბელელს აკერეს მკედარიო;
თილიძე გამაიპარა,
გადმაიარნა მთანიო;
როცა თუშეთში მოვიდა,
გამოეგება რძალიო:

— „მამამთილ! შეილი რა უყავ,
თინიბექ, ჩემი ქმარიო?“

— თინიბექ ფშაეში გაეწირე,
სისხლისა ღვინით მთერალიო.
ქალი ციხეში შავიდა
წელთით დაკეტა კარიო;
სანამ წელ შესრულდებოდა,
სამჯერ დაიქრნა თმანიო...
მამამთილმ გამაუგზავნა
სამხვეწროდ ერთი ხარიო:

— „გთხოვ გამოხვიდე, ლელაო,
ციხეში ნულარ ხარიო...“

მამამთილს შემოუთვალა: ერკობეშვილი
— წელზედ შემარტყი ხმალით, 1913

იქისაკ წამაფალი ვარ,
მასწავლე ფშაფის გზანო;
თუ თინიბექ ვერ ვიძიო,
ლელაიმც ნულარ ვარიო!...

* * *

ქართული
ლიბრერი

გვიშველე, ჩვენო ლევანო,
გექნებით უნჯნი ყმანიო.
მოვიდა ძაღლი მუცალი¹⁶⁾,
ბეგრად მოგეთხოვა ქალიო;
ოჩუნას ჩამოგროვილ ჯარს
არ სწედება წვიმის ცვარიო;
გაუშვით ანდარეზი,
ვეფხვია მემომარიო!..
გაუშვეს ანდარეზი,
ღვთითა და ღვთის მშობლითაო,
გავიდა გირაის წყალსა
ყმა ლურჯის პერანგითაო;
ჯარს სამჯერ შამაუარა
სახლთ-ბუცის ლურჯაითაო,
მუცალ კარაეში აკაფა
ნაკუდაურის ხმლითაო;
თანა ჰყავ ფშაელოშილეზი,
წკება ამოდის ხმლისაო...
ასე აკაფეს მუცალი,
ყორნებს აქონდა ბწყლითაო;

¹⁶⁾ ლევანო ზედადი.

გაიქცა მუცალის ჯარით ეროვნული
ქალურად მიტოვისაო კიბლნი მთხვა

მუცალის ცოლი ჰკითხაედა:

— მუცალმა რაღა ქნისაო?

— მუცალმა ველარა იქნის,
ტირილი დაიწყისაო...

აკაფა ანდარეზამა,
ყორნებს აჰქონდა ბწყლითაო:
გასტაცა ოქრო ტაბაკა,
სიცილით გაიქცისაო.

— გირჩევ, ნუ წახვალ, ვეუბენ...
მე ქალმ ვაჯობე ჰყვითაო.

* *
* *

ამ ზამთარ, მიცქის ლურჯად,
ჯოყარი ხერიმე ნარისა...
გაზაფხული რომ მოვალის,
ლუსმარი გალენალისა;
ავიყვან საყაქის ¹¹⁾ წვერზედ,
შუქი ზედ გადგეს მთუარისა;
ხოშარას ხაგირს ჩაგაგდებ,
ოდოში ჰკმიტე ქერისა;
სანათაურთ კარს მიგაგდებ,
ქება იყურო ფარისა...
დათეიავ სანათაურო,
ჩიქილამც გხურავ ქალისა!..
თუშთ სამუქაროდ ნაგები
ციხე სადა გაქვს თაფისა?
— არ მინდა ციხე მაგარი,
იმედი მაქვს მკლოაფისა!..
უშეელის კუკუმაური,
მეზობელია კარისა.

---

¹¹⁾ შთა უშავში.

* * *

— მოხველა, თილის ობოლო,
რა მაიტანე ამბავი?

— გიამბობთ დაეითის მზემა,
დაეითმ თქვენ გითხრასთ მართალი...
გიორგი ნაკვეთაური
ფშაველებს ჰყოლიყო სარდალი;
ხოშარას ქობის ქრავია,
იმან მოგვიკლა შაბალი¹⁸⁾;
თუშნი ხოშარამ დალიენა,
ბოზ თუშთ დედათა ენამა, —
გძელმა იმ ხოშარის გორამა,
იქ წყლის არ გამოდენამა;
იწრომა ფშავის ხეცებმა,
ფშაველების მოკლედ დეენამა;
წოწკურაულის ისარის
ყიათად წვერის ცემამა,
ქიხოთ მოსულთა ობოლთა,
იმათ სახელის დებამა,
მათურელებმა ვაყებმა,
იმათ გორის პირს დენამა;

¹⁸⁾ თუშის სახელი.

ერეკლესიის
ბიბლიოთეკა

მოკერიტეს გოგლიის გორი
თუშთა ქალებმა თვალითა—
არ მოგვივიდა შაბალი,
არც ლილო წითლის ფარითა;
თუ ლილოს დატყვევებდნენ,
ქალებ იხსნიდეს ქრთამითა...
თუ არ მოგცემდეს ქრთამითა,—
არმოცი ვერცხლის ფარითა...

* * *

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

თილისძემ უთხრა მამასა:

— მამას, შეეყაროთ ჯარიო!

ჩაეიღეთ ცაბაურთასა,
სადაც მთა-წმინდა არიო.

ჩაეიღეს ცაბაურთასა,
მუქს დაძრეს ხარუანიო;¹⁹⁾
გოგოლაურთით მოეიღეს
ლომ-ხუზაურა ძმანიო;
ზოგნი მოეიღეს ჭიჩოთა,
იმათ უჭირეს მხარიო;
შემოისროლეს ისრები,
ჩალად დაყარეს მკედარიო...
გძელ ყანას მოეგებება
მამამთილს თავის რძალიო:

— რა მიყავ, მამამთილო,
თინიბექ, ჩემი ქმარიო?

— თინიბექ წყაროს გავსწირე,
სისხლის არაყოთ მთერალიო;
ღებთით დაეუბი ლურჯაი,

¹⁹⁾ ხარუების ნახიჩი.

დასტორის როგორც ქალიო, ერქიხეხუღი
გვერდით დაურქვეს დროში, ხიხღიქოთიხეხ
ნამტერევი შუბის ტარიო,
დაჰბერაეს დილის ნიაეი
და აჭრიაღებს ქარიო;
თაფით დაუსეეს ყორანი,
შენ გამოსთხარენ თვალნიო.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

✓ * *

რჯულიანსა და ურჯულოს
შუაზედ უსხენ მთანიო;
გადმაიარეს ლეკებმა,
გადმოაუღლიან თვალიო,
პანკისის ქალას ჩაჰხედვენ:
რა აღვილ საშოვარიბ;
ქალაზედ შემოფენილა
ფშაელის ძროხა და ცხვარიბ;
თან მაჰყეებიან მწყემსები,
ფშაელის ქალი და რძალიბ;
დაბნელდა ღამე ტიალი,
ქათმის ყიულის ხანია;
სამგან დასკებეს თოფებმა,
სამგან აეარდა ალია...
დავითაე გახუათაო,
ღმერთმა ვაცხონოს მკედარიბ,
თოფიმც გჰქერიყო ხელშია,
ანა ხმალი და ფარიბ,
ანამც გყოლიყენენ გვერდითა
ფშაელები შენი ძმანია.
თათარამ ცხვირაის შეიღმა

მარტომ შაყარა ჯარია,
ლეკებს გაუღდა მღვერადა,
ღმერთო, დასწერე ჯვარიო!
ისახელებენ თავებსა,
ყველა მამაცი არია...
საყორნეს მიეწევიან,
თან მისდევს სისხლის კვალიო,
თავს აღვა წმინდა გიორგი,
თავის ლაშარის ჯვარიო;
უწინაც ბუსურბნისადა
არ შაურჩენაე ვალიო;
ყველა ესროდა თოფებსა,
არც ეინ დაწოგა თავიო;
არც მისცეს ტყვედა ლეკებსა
თავის ქალი და რძალიო.

ამა ლექსაის მოთქოში
ვარ რაიბულის ქალიო,
ხელში მიკირაე ჩხირ-წინდა,
სრემლით მევსება თვალიო!...

*
*
*

წოვეთში გიგის ციხეო,
ქვამც ნუ სდებულხარ ქვაზედა!
მოგიხდეს ჭარელთ შეილები,
აღი აგზიეხ თაეზედა;
გამაგრდი გიგის ციხეო,
ჯაქეი ვადიცი ტანზედა!...
გიგი ცოლს ეუბნებოდა:
— წამალი მიწყე წამზედა,
რომ შემოგვაკლდეს ტყვიანი,
ღილი აიჭერ ტანზედა;
თოფი მიარტყეს გიგისა
მარცხენა ძუძუს თაეზედა;
გიგის სიათა წაიღეს,
დაქიდეს ციხის თაეზედა...
ბელიც მოაჭრეს გიგისა,
დააყრეს ციხის თაეზედა.
გიგის სიათა ნუ მიგაქეთ
ნუ აკრავთ ქავის კარზედა,
ქალაზედ ნუ ეინ წაიღებთ,
დაჩვეულია მთაზედა;
ნადირზედ ნურას ეინ დასცლით,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

დაჩეულია მტერზედა.

ემაგ ლექსაის მომთქომა

ქალს ცრემლი მამდის თვალზედა;

გიგის ხელების ნაწვეთი

მალლით ჩამომდის თაეზედა...

* *

შვილთა ძმათა, მერვე ბიძასა
ვეფხვი შთით გამოგვეკიდა;
შვილთავე ვესროლეთ შვიდ-შვიდი,
ვეფხვს ერთიც ვერ მოეკიდა;
მერვემ ესროლა ბიძამა,
ვეფხვი ბწყლით ჩამოეკიდა.
შვილნივამც ქალად გვაქციენა,
ცუდაიმც ქმარად აგვეკიდა,
ეს ჩეენი თოფ-იარაღი
ქალას მურყანზედ დაჰკიდა,
ანამც ხუცესად გვაქციევა,
ყელზედ ოღორები ჩაგვეკიდა!...

ოსმალში თათარს აქებენ
თარაქამაის შეილსაო,
ცხენსა უქებენ ასეთსა,
მუხლი აქეს შეფარდნისაო.

ეტუოდა ამხანაგებსა:
ბაყი ავილოთ ცხვრისაო...
დიდ შირაქს დაადგებიან
ოხერსა მიჯნის პირსაო;
ხვედიას შემოხედებიან,
გუდამაყრელი შეილსაო;
ეუბნებიან იმასა:

„ფშაველო, მოგვეც ჩიხტაო“.

— მე ჩიხტას ვერას გარუქებთ,
ფარა მაბარავ სხვისაო;
შემოეტივა თათარი,
იმედიც აქვის ცდისაო;
გაჯაერებული მემცხვარე
სახეში შიკვრისაო;
თათარს დაადვა მაყარი
მარცხენა ძუძუს ძირსაო;

გადაგორდება თათარი, ერქიხეხი
პირს სისხლი ამოსდისაო იხეხიქიქიქი

გეძებდით თათრი შეიღებო,
ჯაერი მაქვს წინა წლისაო,
შარშან რომ თუშებ დაბოცეთ,
იმათას ეიღებ სისხლსაო;
მიუღი საიქიოსა
იმათსამე წყალსა ზიდაო;
ხომ გაგისტუმრეთ, თათრებო,
არ გაგიფერეთ სხვისაო;
ბევრი სხეაც გამისტუმრებავ
ყანალი თათრებისაო!

* *

იყრება თათრის ლაშქარი,
აღაზანს გროედებიანო;
არაეინა ჰყავ ბელადი,
ბელადსა ღონდებიანო...

— შენ წადი, ბათურიშვილო,
ღურჯას შენ გიკებდიანო,
წინ თუშნი, უკვენ ხევსურნი,
ფშაველონ ჩელ-ნელო დიანო;
ჯაერობენ თუშიშვილები
ხევსურნი არ გეინდიანო.

— რას ამბობთ, თუშიშვილებო,
წასულა ჩვენც ქვე გეწადიანო.

ფშაველნი, უკვენ ხევსურნი,
ბატრიონს გადად-ანო;
დალიეს თათრის ლაშქარი,
თავებს უკვენა ჰყრიანო.

მეორე დილა გათენდა,
თუშებიც ჩამოდნიანო, —
სად ეყარენით, თუშებო,
სადიაცენო-თმიანო!?

ბმალს ზეერავს გაფრინდაული,
თორმეტი მოვკალ ამითა;
დიდი აღფანის მინდორი
აეავსე თათრის ძვალითა;
მგელსა დაეკეთე კბილები,
ტურას ლოყები ჯამითა...

*
* *

ბიკი ვარ გოგოლაური...
ნუ მშინჯაეთ ტალოეარზედა:
წინ-წინ მე გადაეფრინდები
ბაბტრიონს გალოეანზედა;
თოფსა ვკრავ ჯიმშელთ ბატონსა,
ზედ მივალ ფალოეანზედა!..

---

* * *

სადარი გაფრინდაული?
ხევსურს კარაესა კრიანო!..
ლეგ-ლუგა ფშაელიშვილები
გალაფანს გადადიანო;
თუშთ ნაქერლები ცხენები
აღაზნის თავსა გროვდება;
ხანია შუალამისა,
პანკისის ქალა ხანდება;
თუშები თეკიანები
გადიან აღაზანზედა;
ორშაბათს, თენების ხანსა,
მახტრიონს ციხე შეედება;
კარზე გამოდრი, სულთანო,
შენს სახლ-კარს ცეცხლი ედება!...

*
* *

ნილოს ატირდეს დედანი:
— ჩვენ მტერმა შეგვაშინნაო;
შაყრილნი ფშაველ-ხევსურნი
აქამც ჩამოგვიჩინნაო;
ლეგ-ლოუგა ფშაელი-შვილები
თოფებსამც წამუწეინაო,
ნუმც დაუბნელა ლიშანი,
ლამაზად გაუჩინაო;
გულ-დიდებს ხევსურთ შვილებსა
ყაწიმებ გადუბლდღეინაო;
ამ ჩვენებს მეთოფეებსა
ძილიმც ვის დააძინაო;
პირიმც წყლით გაალბობინა,
თოფები გაუგრილაო!..

~~~~~

ქიშლაში ივანეურთ,
დღეშუ გაღესაჲს ხმალსაო;
დღლა უმზადებს სავძალსა,
მამა უბანდაჲს ჯღანსაო,
შუა-ლამისას მაუვა
მოწმარს²⁰⁾ მამიდასაო;
გამაჰყვა მამიდაშეილი,
ასწაელის ფშაჲის გზასაო;
უკვენ მამიდა მაჰყეება,
პირ-წალმ მასწერდა ჯვარსაო:
„წალმ გაჰყევ, თეთრო გიორგი,
ფშაჲს მიმავალსა მგზავრსაო!“
შამოხდა მუკის ღელესა,
ფშაჲო, დავაელებს თვალსაო;
ეთაბაშება წყემსება,
ხოცას არ ჰკადრებს თაესაო.
ყარტაულოსამც შამყარა,
ვიყრიდი იმის ჯაჲრსაო!
მწუბრის ხანს ჩამოეწია
ცაბაურთ მთიბლის ჯარსაო;

²⁰⁾ სოფელი ხევსურეთში.

ხმლითა სცემს ყარტაულასა,
გამაგორებს მკედარსაო;
შავალის სალუღეშია,
წელთით დაჰკეტავს კარსაო.
გაიგო ხო შურაულომა,
აღარა ზოგავს თავსაო;
შივალის სალუღეშია,
წუთზე შეამტერებს კარსაო;
მარცხენით სანთელს შაიტანს,
მარჯვნიო — შიშველა ხმალსაო;
მაუქნევს ივანეური,
გაუქრობს კელაპტარსაო;
მაუქნევს ხო შურაული,
გაგდებინებს თავსაო...

აღევ და წადი, მერცხალო,
შაუღევ შავსა გზასაო;
ჯერ მიხვალ ხევსურეთშია,
მემრ კიშლას ჩემსა კარსაო;
უთხარი მამუას ჩემსა,
ნუ შამაიურის ჯაერსაო;
დამახელმოკლეს ფშავლებმა,
ეღარ გადმოვედ მთასაო;
ნუ დამიობლებს შეილებსა,

ნუ მიმიბარებს სხვასაო, ნუღა
თოფაიც გამიწმინდოდენ, ^{წმინდა}
ნუ შამიკმევენ ჟანგსაო;
წამოდგებოდეს ბანზედა,
წამაიხვევდეს ტყავსაო...
ივანეურის ფრანგულსა,
ქალაქს უწმინჯვენ ფხასაო:

— ბასრი ჰყოფილხარ, ტიალო,
იმით თუ სჭრიდი ძვალსაო.
სად არის შენი მკედელი?
ეღარ იქამსა სხვასაო!..

---

* * *

მე-დ ხირჩოლა შაფიყარენით
სამძღვარსა მუხრანისასა;
ხორცი მთხოვა და ვაქმიე,
ფურჩეველი სასუქისასა;
პური მთხოვა და ვაქმიე,
ფურჩეველი თათუნისასა;
ლეინო მთხოვა და ვასმიე,
ფურჩეველი ბადაგისასა;
კოლი მთხოვა და ვერ მივეც,
მიმყვანდა სიდედრისასა;
არ დაიჯერა, — აკოცა
ნაწნავსა გიშრის თმისასა;
ქალმა დაიწყო ტირილი, —
ვაჟ კოლსა ცულის ყმისასა!
ხელი გავიღო ფრანგულსა,
ნაჩუქარს კოლის ძმისასა,
წინ-წინ იმანავ დამასწრო,
ელვასა ჰგვანდა ცისასა!...
გაღმამიქნიე, ვერ დამკრა,
წვერი უწეღინა ქეიშასა;
ერთი მეც გადაუქნიე,
რისხვასა ჰგვანდა ღვთისასა!...
ცხენ-მხედარნ დავაკენეტინენ,
წვერი უწეღინე ქეიშასა!...

* * *
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

არ დასდევ, ვაჟის-ძიარა²¹⁾,
 ჩვენში ბევრი ჰქენ ზიანი...
 ფშავ-ხევისურეთში წამოხვეულ,
 გზა დაუხელდა საყელიანი;
 შამოგეყრება თორღეა/
 ლეთისაგან ნაწილიანი,
 მარჯუნისას ჩამოგიარა,
 მარცხნივ-კი მოგცა ზიანი:
 გულის-პირს დაგცა ხანჯარი,
 სისხლმა გადილო შრიალი...
 დგნალოუანს²²⁾ შამოგაწვინა,
 ნაბად დაგხურა ცეროანი;
 თაფით დაგისუა ყორანი,
 გალო, გამოხარ წენიანი.
 გაეარდა არქილოსშია²³⁾
 ხარი მანძილა რქიანი.
 მუცუს მივიდა თორღეა
 დილაზედ თვირთვილიანი;

---

21) ვაჟის-ძია სახელია.
 22) აღზგის სახელი.
 23) აღზგის სახელი.

ამბაესა ჰკითხვენ არღოცსა:

— სად იყავ მკლავ სისხლიანსა...

— ეაყიძემ ხმალი წამართვა,

შინ მოველ სირცხვილიანი.

ხევსურთ ულოცვენ სახელსა:

— არა ხარ სირცხვილიანი!..

სახელს ულოცვენ თორღვასა.

— არა ხარ სირცხვილიანი!..

მაგა ლექსაის მოთქოში,

ხევსურის ქალი თმიანი,

მოგივიდოდრი, თორღვაო,

არ ვიყო კვეთილიანი;

სალექსოდ გამამიგზავენ

საყური გუგუმიანი;

გულ ნურას გაგიდიდებდა, —

მამა მეცა მყავ ხმლიანი!

წაეალის, გზებსა შაუკრავს,

სადაც გზა იცის მტრიანი,

ერთის ნასროლით ორთ დახოცს,

შინ მოვა სახელიანი!..

* * *

არქილოშით მოვიდეს
მონადირენი ჩვანით;
შემოეყრება თორღეაი,
ქორ-შაფარდენი ჩქარით...

— სადა რა იყავ, თორღეაო,
საით რა მოხვალ მგზავრით?

— სოფელს დავადეე ბეგარი,
კომლზედ რა-რლი ცხვარით.

— აბჯარ რა უყავ, თორღეაო,
ძმობილის ნაჩუქარით?

— იელოვანზედ გაუშვი,
გაქანდა როგორც წყალიო;
გამაუყენენ ვეზირნი,
ველარც-კი მაჰკრეს თვალთ.

— სამჯერ გეხეწე, თორღეაო,
სამჯერ დაგიკალ ცხვარით,
მეთხედ გაგიფიცენით
თეთრი ქორაი ხარით;
არ დაიჯერე, თორღეაო,
ისრიე შამუშვი ჯარით,
ძმობილის მოლალოატესა

ღმერთმ გიყუვას სამართალო-ურქონსული
ჩამოგადეენა ჩოთამა გიგლიქოთხეკა
ისარი მქეარტლიანიო;
სუესა გკრა, გულსა გეწია,
გაბოძებინა შხარნიო!
თოარლევე, ნუ დამემდურები
ძალოსა მოგე ძალოო!
შვიდ წელს ვარ ნააეადარი,
სამსა-კი ნაკიეაროო,
მუხლით მოეზიდენ ბოძალოდსა,
ხელოში არა მაქეს ჯანიო;
შიგი-შიგ შაეატანიენე:
ჯაქვი, პერანგი, ძეალოო...

*
* *

გარამა თურმანაულმა

კარით კარს დაიარაო;
შაყარა ფშავლის ლაშქარი,
მათურა ააარაო;
წითელი-ყვითელი დროშაით
ბოროლა გადიარაო;
კისტანს ატირდა ბებერი:

— ჯარით სად მიხვალ, გარაო?

— შატლის შივდივარ, ბებერო,

ვარდანამ დამიბარაო;
მე-ღ იმ ქისტმ უნდა ეიომათ,
უნდა იქეხოს ცამაო!
გვერდ უნდა გადაიქციოს
ვარდანის ციხის ქვამაო;
იტროს ცხელის კრემლითა
შუქიმ, ვარდანის დამაო;
გაღუნდეს საჭერეტელშია,
ცა წმინდა უცემს თვალსაო.
ხმა გაღის საგათენებოდ,
ბიბინ დაიწყო ცამაო;
საგათენებოდ დაეცნეს
გიორ-წმინდისა ქაესაო...

— კარში გამოდი, ვარდნაფრთხილი
ნუ მართვრალეზ თაესაო; გიგლიწოთხეა
თასი გეჭიროს ხელშია,
გადაწეადე სხეასაო,
ხელში გეჭიროს ფანდური,
ძმას მიეც მგელიასაო;
ამზობენ, ფშაელი-შვილებსა
ჩახმახში გენიასაო.

— აქ რომ არა მყავს ქალუნდი,
მარტომ რა უეა ჯარსაო?
გამოეალო, მგელიაის მხემ,
გამოვიმძღვარებ ფარსაო,
დავიქნეე წარა-მართა
ჩემსა მისრულისა ხმალსაო!..

---

* * *

ვინა ხარ, გულ-ქირიანი
დიკლოს²⁴⁾ ეინ ბრუნაე ბანზედა?
ქირით ჩამოლევ ზამთარსა,
ზაფხულს მოვლი ძალზედა...
საბუელებსა ჰკითხაედა:

— ლეკნი სად დიან გზაზედა?

— თუ მკითხაე, გურჯო, გიამბობ:
ჩაუჯე ყორანის წყალზედა;
მოდინ ლეკის შვილებნი,
ნასახელებნი სხვაზედა;
ფშავით მაულის ტყეები,
ქალნი ტირიან ძალზედა;
ნატრობენ კაცსა ქართველსა,
კრემლი ჩამოსდის თვალზედა.

— ნუ სტირით, ქალნო ბეჩაენო,
გიგლია გიზისთ გზაზედა!...
თუ ლეკებს წაგაყვანინოსთ,
წერ ნუ დაეხბას ებაზედა!
ნუმც იტირებენ დედანი,
წორანიმც ნუ დასმენ ჯარზედა!

²⁴⁾ სოფელი თუშეთში.

წინ-წინ მიართვა ბელადსა,
ცეცხლი დაჰხვია თაეზედა; ზიზღნიწითხვა
მეორე სარკალს მიართვა,
ვისაც კალნ ებნენ ჯღანზედა;
მერე ხმლით გადაეტია,
ხუთნი შეაქრნა ხმალზედა.
კალებ შინ გამაისტუმრა:

— „მშვიდობით, დებო, გზაზედა!
მე თუში, თქვენაც ფშაელები,
ნუ გამცელით სხვა-და-სხვაზედა!
ნუ იტყვით ჩემსა სახელსა,
ვიყენოდეთ და-ძმობაზედა!..

---

*
* *

ვინა ²⁵⁾ ხარ გულ-ქირიანი,
დიკლოს ვინ ბრუნავ ბანზედა?
წამთარს ჩამოღვე ქირითა,
გაზაფხულს წახვალ ცდაზედა.
საბუელებსა ჰკითხავედა:

— ლეკნი სად დიან გზაზედა?

— თუ მკითხავ, გურჯო, გიამბობ,
თუ წამოსულხარ ცდაზედა:
მუდამ მოდიან ლეკები,
დაუგე სპოერის წყალზედა...

ლეკებს ქალ წამოეყვანა,
ტყვე მოტიროდა გზაზედა.

— ნუ სტირი, ქალო ბეჩავო,
ხიბლაი ²⁶⁾ გიზისთ გზაზედა.
თუ ლეკებს წაგაყვანირო,
სწოარნიმც ნუ დამსმენ ჯარზედა;
ხუთთ ერთიეით თავ ვერ მოეკრა,
გამცვალეთ კახის ქალზედა...

²⁵⁾ ეს მეორე ვარიანტია წინა ლექსისა.

²⁶⁾ გაყვაცის სახელი.

ქართული
ლიბრერი

დაენტრი დაბადებასა
ხოშარას ხახისასა!
აისხამს იარაღებსა,
ანგელოზსა ჰგავ ცისასა!
შხარზედ გაიდებს ღროშასა,
ლალის ლაშარის ჯერისასა;
გამაუძღვება ფშავლებსა,
სახელს ახსენებს ღეთისასა;
აეალის ქერიგოშა,
არ შასძრავს წვერის ქვიშასა;
გაშხართებს საქისტეთო-და
ნარჩევებს ნაყებისასა;
შატილს მიუელონ ქისტებსა
ოთხშაბათს თენებისასა,
ცხვარ-ძროხას შოაბრუნებენ
რჯულო-დაღლის ქისტებისასა.
მოსდევენ ქისტშვილები:

— ვაჟ დედას ჩენის შტრისასა,
შინ ცოცხლებს როგორ გაუშვებთ,
წამხდენებს ჩენის შხრისასა!?

თოფებს ერთმანერთს ესერიან,
ტყვიანზედ აშლის ქვიშასა...

* *

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ლეკეთში არი ყრილობა,
ნეტა სად მიმდინარია?
აღგეს და შამაიარნეს,
ე დიდოეთის მთანია;
ჩამოხდეს ყვარის ქალასა,
არ დახწვდა წვიმის ცვარია...
შემოხდა ქუდიელზედა
შეიდის ბელოდის ჯარია,
წინ უდგა კოშკაიშვილი,
ლამაზი უდგა მხარია.
იქით მწვერაეებ დაგზაენეს,
ხაშარს დაეღოეთ თვალია...
მაუელოენ დალოლებულნი,
აღვილი საშოვარია;
არა ჩანს ფშაელიშვილები,
არცა იმათი ჯარია.
ორშაბათს თენების ხანსა
ხაშარს დაგვეცა ჯარია,
მძინარე გამამალვიძეს,
თავში დამარტყეს ხმალია;
ვერ აქრევიენეს რჯულო-ძალლითა,

✓

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

რომ გაეხეთქა თავია...
დარჩია ბურღიაული,
ღმერთმა აცხონოს, მკედარია!
მარჯვენა მასჭრეს ლეკებმა,
მარცხნით იხმარა ხმალია!..
მეშვიდეს წასცა წვერითა,
ველარ იარა გზანია.

აიხუნეს საბელოდოში
ე დარჩიის ქაღნიო:
— ძმანო, აღარას გვიშეელოთა,
ჩვენ დაგვაელიან თვალიო?
სტამბოლ-მისრეთში გაყიდეს
ჩუენი ქაღი და რძალიო;
მე არ მიყიდეს რჯულ-ძაღლოთა
თათრის ბაზარზედ მდგარიო...

*
* *

ტერლის თავს უღვა ლოგინი
გაგას, მაგბერდის შეილსაო;
მძინარეს არსად შესკვივდეთ,
ნაწოლს კიუხის ძირსაო;
შეყრილან ღლიღვევით ვაქები
გაგაის მუქარაზედა,—
წამოვიყვანოთ გაგაი,
თავ უნდა მოეკრათ გზაზედა!..

— თქვენ გაგას ვერ წამოვიყვანოთ,
ვერც მასკრით თავსა გზაზედა...

* * *

ილტოზედ ყარაულებმა
დასწურეს ილტოს წყალიო,
ისრე დიოდა თევზები,
როგორც მთებზედა ცხვარიო;
ჩაეიდეს ქცეულაშია,
დაბრუნდა ცეცხლის აღიო;
შაღვასა, ბოიგალოსა
საწყინარ ეტყვის მხარიო,
იმ საუბრებში დაეცა
სამის ბელადის ჯარიო;
დაექცნენ ამხანიგები,
ერთუროთზედ დარია თვალიო.

ბოიგარ ეტყვის შაღვასა:
— ძმაო, მიჰირე მხარიო,
ჩვენ მაინც რუ დაეიქცევით,
აუგს დაგვდებენ სხვანიო...

შაღვაო-დ ბოიგარაო,
ღმერთმა გაცხონოსთ მკედარნიო;
შაღვე მაისწარ მეორე,
ბელადს მასტეხე მხარიო...
ბეჩაეო ბოიგარაო,

თოფმ დაგატანა ძალით,
კიდევ კი დასდევ ფეხზედა,
წვერ წალმ იხმარე ხმალით;
გულს ნურას შამოგეყრება
წინ გაიმძღვარე სამით...
თქვენგან დაქრილებს ლეკებსა
სისხლისა მისდევს კვალით;
იმ თქვენმა ამხანიგებმა
ჩამაიწნოდენ თმანიო...
ჯუბა ჩაიცივან ტანზედა,
ხელში აიღო ტარიო.
უეღოსამც ისრიე წაუვა
შინ მოყვანილი კალიო...

* * *

უკვენა ფშაველთ შვილებსა
ცხვარი ჰყავ ბორბლის ძირსაო,
ხელ-სარკიანებ დადიან,
დილ-დილ იბანენ პირსაო;
ქისტების მოლოდინი აქეს,
შეკერა იციან გზისაო...
ქუჯეგამ ქუჯეგათამა
ქისტს ხელებ გაუკრისაო;
ჩამაიყვანის ლაშარსა,
სამანზედ დაუბისაო;
უფროსებ ამწყალობებენ,—
მუდამც ხელ გემართვისაო.

~~~~~

გორგის ნუ მაპკლავთ, ქისტებო,
ბრალია კარგის ყმისაო!

არ დაიფერეს ქისტებმა:

— გორგიმაც ვერე ქნისაო!..

ჩაუსხდეს შთის თავს, შთის ძირსა,

ფერ ვერ უცვალებს მგლისაო!

ვაი, თქვენს გორგის, ქისტებო,

ხანი არ მექნა ცდისაო!

თუ შამხედროდით პირდაპირ,

ქნევა მეც ვიცი ხმლისაო!

* * *

579. 96
ვინა სოქვა, — ენამც გაჰხმება —

ქისტეთში ბევრი ცხვარია.

ვაიფო ლაშარის ჯვარმა,

მალლა შაირტყა ხმალთო;

შამაუარა საყმოსა,

შაყარა მძიმე ჯარით;

გამაარჩიენა თარეშნი,

ღმერთო, დასწერე ჯვარიო;

ხალიაიძის ხირიმმა,

ქისტო, დაგიძრა ტანიო.

მითხოში ქისტებს დაეცნეს,

გამაარჩიეს ცხვარიო;

გამაუძღვარეს ქეჩები,

გამაყოღეს რენიო.

ერთმანერთს ეუბნებიან:

— უკენ გეჭიროს თვალიო,

ქისტისა ცხვარი გაერეკოთ,

ვასმიოთ ფშაეის წყალიო;

შაერეკოთ ფშაელის ბაკშია,

სწველაედეს ფშაელის ქალიო...

ჩამორბის აიმ მთაზედა
თაე²¹⁾ შურთხაე²¹⁾, შენი ქმარიო,
ნებეში ჩაუღგი ჩარდახი,
შიგ თაეად დაჯდეს ქალიო!..
საგრეხელ მიუტანოდი,
გააძვრილოს ტარიო,
დახურე თაეზედ ჩიქილო,
ჩამაიწნოდეს თმანიო!..
დაქარგნა ბიძა-ძმისწულნი,
თაეად ცოცხალნიე არიო;
მაგის სიცოცხლეს ებლოდა
სჯობია იყოს მკედარიო.

---

²¹⁾ ქალის სახელია.

*
* *

ქართული
ლიბრარიონი

ქისტეთში ვაჟი გაითქვა,
სახელად ჭკვიან ხაძეო;
აისხამს იარაღებსა,
სამჯერ შახდება მთაზეო:

— ნეტავი ზეზვას შამყარა
ემ სასწოროსა გზაზეო!
ან აქერიტისა ლუბუმბა
ნათქომსა ვაჟობაზეო!

გაიგო ჭერიტის ლუბუმბა,
მალლა მოხედება ცაზეო.
თუშებმ საკარკ-უმო¹¹⁾ დალიეს,
წინ-წინ ეინ მივალთ ჯარზეო;
მიუსწრეს ფშაელის შეილებმა,
გათქმულთა ვაჟობაზეო.

ხაძესაც მაქწე მიუვა:

ფშაელებ მოგიელენ წამზეო...

მივიღნენ ფშაელი-შეილები,
ხაძეც დახედება მზაზეო;
მივარდა ფშაეთ წინამძღვარი,
ხელი გაჰკიდა მზარზეო;

¹¹⁾ სადღევრქელო

თაეზებით ჩაჩქან მოჰგლეჯა,
ჯაქე დაავლიჯა ტანზეთს.

—ხელად გამოგეყე, ხაძეო,
თორემ თავს მოგქრით წამზეო.

ნეტაუო თქვენა, ფშაელებო,
თქვენს დასხდომასა ჯარზეო!
ხელად მოგყაფისთ ხაძეი,
ვათქმული ეყობაზეო...

*
*
*

შატალში ხახაბ¹⁹⁾ გადიდდა,
გულ-დიდარ დაჯდა ჯარზედა;

შეიღნი მოზარდნა წიწილნი
არწიეის ნაბუღარზედა;

შეიღდაც იარალ უყიდა,
ჯაჭვებ ჩააცვა ტანზედა;
საფშაეოდ გამოასტუმრნა,
ხეღ დაჭკრა მუზარადზედა,
მოდინ თოფოსნობითა
დალაღებულნი გზაზედა...

ახადს, გოდერძის ციხეო,
მოგადგებიან კარზედა;
თუ ეგრე მალე გაგტებდენ,
ქვამც ნუ სდებულობარ ქვაზედა!
მანდით ქალს გამაიყვანდეს,
ცრემლი ჩამოსდის თვალზედა.

ახადზედ ჩამოაელიეს,
ვახდეს მათურის მთაზედა;
წინ დათიაურ შემოხედა,
ამბაესა ჰკითხავს გზაზედა:

¹⁹⁾ კაცის სახელი

— ე ქალი საით მოგვეყავის
სრემლი რომ მასდის ბეჭდებზედა.

— ეს ქალ ახალით მოგვეყავის,
შატელში დავსომით ჯარზედა.

— აცა-დაიკათ, ვაყებო,
სიტყვა ვიუბნოთ ჭკეაზედა;
ჩაფიცენე თეთრის წინდანი,
გადავიჭირო ჯღანზედა.

შეიღთ იმით, მარტომ ფშავეღმა
ხელეგ გაიკრეს ხმალზედა...

— თუ თქვენ ეგ წაგაყვანილოთ,
წყრომც ნუ მსხავის ებაზედა!

შემოურბინა მარტომა,
თავ გასჭრა საჩქაროზედა,
შეიღთაე ფრანგულეგ ჩამოხსნა,
სისხლი გადასდის მკლავზედა;
შეიღთაე წაართვა თოფები,
ერთ ქალს დაჰკიდა მხარზედა;
ქალ უკან გამაისტუმრა, —
მშვიდობით, დაო, გზაზედა!
ნუ იტყვი ჩემსა სახელსა,
ვიყენოდეთ და-ძმობაზედა!

მამას გოდერძის უთხროდი: უარყოფენ
ქალმ მე დავბოცე გზაზედა მეტი
შატის უთხროდით ხობობსა,
დავბჯინოდეს ქვაზედა,
უფროს შვილ დააკორწილოს,
უმცროსებ დასევას ჯარზედა.
ახალ დასწყია ხობობმა—
ქვამც ნუ სდებულხარ ქვაზედა!..

საგურამოში ყოჩნები
ერთი ეძახის სხვასაო:

— ადე, წაეიდეთ, ყოჩნებო,
ჩაეყვეთ ფშაეღების კვალსაო!
ჯერ დაგვაძლებენ სისხლითა
მემრე გვახრევენ ძვალსაო!

* * *

ანდაკით²⁰⁾ აპოემართნეს
მონადირენი ორნიო;
მობუბუნებდა თორღვაი²¹⁾,
როგორც მანძილა-ხარია.

— სადა რა იყავ, თორღვაო,
სად რა აუშეი აღიო?

— ემანდ სამ ეიყავ მუცუსა,
ბეგარას მაუმატეო;
თქვენც უნდა მამცეთ, ფშაველებო,
თითო შიშაქი ცხვარიო,
თითო ტომარა ნაცარი,
თითო ბორაის მხარიო...

— სამჯერ გეხეწე, თორღვაო,
სამჯერ დაგიკალ ცხვარიო,

²⁰⁾ შთა ფშავში.

²¹⁾ ეს თორღვა, ხალხის გადმოცემით, ბეგარა-
ტიონთ ნაბიჭვარი იყო, ხევსურეთში აღზრდილი და
ხევსურის ქალის შვილი. ბეგარას იღებდა ხევსუ-
რებზე და ფშაველებზედ, რა მიზეზის გამოც მოტე-
ლეს. ნ ა ც ა რ ი გზების გასაშრობად უხდოდა-
ბორაის მხარი — ისრის ფრთად... თორღვას ციხე
ეხლა არის სოფ. მუცეში, ხევსურეთში.

მეოთხედ შამოგებეწე — ურჩუნსული
თეთრი ქორაი ხარია. გიგლიძისთვის
ვინც ხუთჯერ მოგკეს ბეგარი,
მამა უძალდეს მკედარიო!

გადმაჩინნა თოთამა
ისარნი მკვარტლიანნიო,
წყალს გაღმით მშვილდსა მასწია,
წყალს გამოდმ იქნეს ჩქანნიო.
ხელიმც შავჩება, მაროდელიო,
რა კარგი მიეც ძალიო.
ერთის ნასროლით გახვრიტე
ჩოხა, პერანგი, ჯაქეიო.

— გაგორდი, მუცუს გაზდილო,
თორღეაო გამცივარიო;
გატირეს ორის თვალითა,
როგორც ქმარ-მკედარი ქალიო!..
თორღეაე, ნუ დაშემდურები,
ბოძალდს ვერ მივე ძალიო, —
შვიდს წელს ვარ ნააფადარი,
სამსა-კი — ნაცივარიო!..

— ჯაქვი რა უყაე, თორღეაო,
ძმობილის ნაჩუქარიო?

— იელოვან²²⁾ გვეწირე, ^{ქრისტესული}
გაქანდა როგორც წყალიო; ^{მისი}
(მთიბილის მოღალატესა
ღმერთმ გიყუას სამართალიო...

---

²²⁾ იელოვანი ადგილის სახელია, სადაც თორღვა მოჰკლეს.

ქართული
გრაფიკული

ხევსურებ კისტეთს წავიდეს,
გადაიარნეს მთანიო;
როსცა ჩავიდეს კისტეთში,
გადაერიენეს გზანიო.
დაუხედეს კისტის ქალები,
გაუღეს ციხის კარიო,
მითხოში კაცებ დაგზავენეს,
თქვენაც გვიქირეთ მზარიო;
მოვიდეს ანჭარებითა
სულბან, ბათაკა, ძმანიო;
მოღალეს კისტის შვილები,
გარს შემოარტყეს ჯარიო;
ხოგაის მინდი გვიჩვენეთ,
ბევრა გვიმართებს ვალიო...
ამას იძახდა ყველაი
კისტის კაცი და ქალიო:
— მინდი²²) რა სანახავია,
წელთ აღარ არტყავ ხმალიო;
ბეწინამ ნანაიძემა
ფეხზედ ჩაიკენა ჯღანნიო;

²²) ხევსურის სახელი

საკმისას გამაუფარდა,
შუა გახივა ჯარით;
შვიდი-რვა მოკლა ომითა,
გაფარდა ნიაფ-ქარით.

ხოვანის მინდომ უძახა:

— აბა მიჭირეთ თვალთო,
ძალღწო, მიღგეხართ კარზედა,
გინდოდათ ჩემი თავითო?

საკმისას გამაუფარდა,
გამაიყოლა ხმალით;
თორმეტი მოკლა ომითა,
გაფარდა ნიაფ-ქარით!
ვერავინ დასწედა სახმლედა,
ვერც მაუკვლიეს კვლითო!
ამობდეს ქისტის შეილები,—
ხომ არ შეესხნეს მხარნიო?
ხევსურეთს როსცა მოჭიდეს,
შაყარეს ქალი-რძალითო.
უფხრეს, თქვენ უნდა გიამზოთ
ეს ჩვენი ცოდვა-ბრალითო:
მიზოში ქალმ მოგვატყუა,
შან არა ჰყვანდა ქმარითო;
წინ-წინ შინ შაგვიპატივა,

მეგრე შეყარა ჯარიოფრაონული
გაგვიშენა უიარალო კიბული მისი
წელზედ შამოგებსნა ხმალიო;
ქისტეთში ციხე გაეცებეთ,
ველარც-კი მოგეკრეს თვალიო...

*
* * *

აეღა არს ლაქაურაი,
მოკვდებ-მოარჩება ველარა;
დელის დამცხვართა საგძალთა
ველად გაიხომს ველარა;
ცოდის დაქსოილ წინდათა
ფეხზედ ჩაიციომს ველარა;
შილდის თაეს ციესა წყაროსა
გვერდს მოუჯდება ველარა!

— გაშენებულა მარტყოფა,
ნორიოს ყურძნის მტევანო!
მანდ რომ ქალი დაეიკარგე,
განჯას თათარსა ეყვებარო;
საიამური მაცვია,
წითელ ქოშებზე ედგეფარო;
დღისით მიყრია ბოჩკილი,
ღამე ორს შუა ეწეფარო;
შეკრიფეთ თითო მანათი,
მიხსენით, თქვენი ტყვე ვარო!..

ქართული
ლიბრერი

* *

დილას გოგოთურმ ეხეენა
ჯვარს ემა ნახმატისასა:
შტერს რომ მიუღედე, მიმწიე,
ნაქნარსა ეიქნ ბაბისასა²⁴⁾.

ხმლითა სცა ლეკის პელადსა,
სისხლით მიჰბასრავს მიწასა.

— ძაღლო, არ წაგაღებინებ
ხელსა მაგ ჩემის ძმისასა,
შენს ხელსაც აიქ მივაკრავ,
თიანეთს კუთხსა ქეისასა!
ნუ შირბი, ალი-მაჰშადო,
არ გაგიფერებ სხვისასა,
დაგიხოც ამხანაგებსა,
შენც დაგღებ თოფის ლიშანსა!

ღედის ერთაის სიკედლილი,
არა ჰგავ სხვა-და-სხვისასა;
ღებსა ნუ შაატყობინებთ,
ღებსა იმ მოკლოულისასა;
ღებისგან ძმისა ტირილი
დაქცევასა ჰგავ ცისასა!..

²⁴⁾ გმირის სახელი

ნეტაეი შენა, მთეარეო,
რა ბეერს რასამა ჰედაო!
ფშაეში იქნება კორწილი,
ტაშიოთ სადა ტყერებაო;
თამაშობს წითელ-კაბაი,
რაკი არ შაუბდებაო;
ლოგოდახშიით გაეხედაე,
სათიბთ ველები ჩნდებაო...
ნუ დამიფიწყებთ, სწორებო,
დამიტროდი დედაო,
ომში მოკლეულის ტირილი
ძალაან შაგინდებაო!..

* * *

შირაქში ე'თმა მოცემმა
სიზმართ ნახა მხრიანი:

— ან არი ჩემი სიკედილი,
ან ჩემი ცხვრისა ზიანი.

დიღაზედ წუემსებს ასწავლა, —
ვისიღ, რა ჰყევანდა ზიარი;
შეკმაზა თაეის ლურჯაი,
ზედ შაჯდა ორბი მხრიანი...
ლუთხუმის ქალას შამოჩნდა
ლურჯაი პირ-ოფლიანი;
ლუთხუმელ ქალებმ დანატრეს
ლურჯა ვისია, ტიალი,
ვის რა მოუვა კარზედა,
ვინ არის დავლათიანი.

კოლმა შეაგდო ერზედა,
სიტყვა ამოთქვა ჰყვიანი, —
ჩენის შემცხვარის ცხენსა ჰგავ,
ვამე თუ დავჩნე ტიალი!
წინ დედა ჩამოეგება:

— რაღა ხარ გულ-ჯაერიანი?

— განა ღმერთი ვარ, დედაო,

სუ მუდამ დაელოთიანი!
— მინდის დაუგეს ლოცვადი
მივიდა, დაწვა ხმლიანი...

ხოგაის მინდი კედებოდა,
მზე წითლდებოდა, ცხრებოდა,
ცა ქებდა, მიწა გრგვინაედა,
სული გვიანა ჰხდებოდა!..
ჩამოდიოდა მასკელაფი,
მთვარეც უკულმა დგებოდა;
ქორ-შავარდენი, არწიფი,
სუ მზრებით იხო შეებოდა...
მალღის კიუხის ნადირი,
სატირლად ემზადებოდა;
ცხენი იმისი, ტიალი,
ლურჯა ტოტზედა დგებოდა;
კოლი იმისი, ბეჩაფი,
სულ შავად იმოსებოდა;
დედის იმისას, საბრალოს,
ტირილს აღარა ჰხდებოდა;
მამა იმისი, ბეჩაფი,
თმა-წყერით იხო შეებოდა.

18.155

ცხვარ ჩამოგრეკეთ წყალზედა,
დიდ ოთხშაბათი დღე არი;
ჩამოგვერიენეს თათრები,
დადგა თოფების ტყრიალი;
მოვიდეს შიო-დ გლოეხაი,
თათრებმ გაიღეს გრიალი...
მე და უკუა დაებრუნდით,
სულ ხომ ტკბილია, ტიალი!
ვაი ჩვენს ვაჟაკობასა,
ისივ ქალი გვეჯობს თმიანი!..
შენც ფშაეში წადი, გიორგი,
იყურე ტარის ძგრიალი!..

* * *

თოფმა თქვა: ჩემსა წამალსა
შეიდ პირად უნდა დუღილი;
შორს ვიცი ტყეიას ზიღვა,
დიდი ქება და ქუბილი...
ნეტავი გაყურებინათ
ჩემი დაჭრილის წუბილი!..

---

*
* *

როს დაიბადა არწივი,
ამბობენ ცოტა ხნისა;
ამწადებს ტყეია-წამალსა,
ახლა ხანს მოველ ცდისა.

*
* *

ატირდა და მოახსენა:

— ბედნიერო ხემწიფეო,
ცოტა რამ ველი გვიბოძე,
ცოტა სანადირო ტყეო;
იქაც ღორი შემოსულა,
კბილები აქვს ხმლის სიგძეო;
რომელიც აიმ ღორს მამკლავს,
ღმერთო, მიეც დიდი ღლეო!
იმა ღორისა მამკლავი
ბეჭანია, გივის ძეო.

ლორა, არეშო-მარეშო,
გამოდო, გამეთარეშო!
ბეჟან, ბეჟან, გივის შეილო
რა სირეგენე მოგრევია?!
თორმეტი შენის გვარისა
მიწა მყარს გამირევია...
დღეს შინ წადი და ხელო მოდი,
თუ შენ ლორს მეგრევია.

ბეჯანსა სიკმაწვილითა
ფერი და ფერი ჰხდებოა;
ბეჯანის ცხენსა ერანგსა
შიშით მუხლს ემატებოა.
ლორი ილუკსავეს კბილებსა,
ქაფისა გუბი დგებოა;
წინ ბეჯან გამაიქცევა,
უკვენ ღორ გამუდგებოა;
ძუა და ჯაჭვი მაჭკლიჯა,
ბეჯანს რა დააკლდებოა.

*
* *

ბეჟან, გივი და გოდერძი
ერეჟანს თაყაღებია...

ბეჟანს ნუ მაჰკლავ, ბატონო,
თორემ მეც გავეარღებია;
ან კლდეზედ გადავეარღები,
ან წყალში ჩავეარღებია!

*
* *

სამთა მფრინველთა, მხარ-გრძელთა
აღგეთის მინდორ გავექნა;
უძმოსა, უმამის.ძმოსა
ამირანს თაჳი მეგეკლა.

~~~~~

ბადრი, უსიბი, ამირან
ობლები მოვიზარდენით...
დედამ დარეჯანმ გვიჩიო, —
დედო შორა მევიდენით.
დედების დაშინებულნი
შაბალდეთს ჩაეყარენით;
ჩვენ დეეებს ვერსად მოვშორდით,
ბაზარზედ შევიყარენით.
რა შესძლებიყო დეეებსა, —
სუ ხმალს ქვეშ მოვიყარენით.
სამნი ჩვენ, შეიღნი ისენი,
ჩვენ სწორად ჩამოეყარენით;
ცოლები დაესვით ვეზირად,
ჩვენ მაშინ მოეყარგენით.

---

*
• •

ამირან ჩამოტიროდა,
ცხენ-ობრის ჩამოგდებული...
წინ დედა გამეფება:

— რაღა ხარ გაჯაყრებული?
— განა ღმერთი ვარ, დედაო,
სუ მუდამ გალაღებული!

~~~~~

* * *

აიქ ნუ ჩაეაღო, ამირან,
გუშინ რომ ქარი ზეიოდა...
ამირანმ არ დაიჯერა, —
გზა სხვაგნის ჩაგვიდიოდა.
ღვეების კარზედ მიყვლით,
სიმღერა გამოადიოდა;
არ დაგეპატიყეს, შაველით,
ამირანს პუჩი შიოდა...
ღვეთ ღელა-ბერი თხოარსა²⁵⁾ ძახს,
პისტაყ-დოლაბი²⁶⁾ ზეიოდა,
ღვეთ ღელა-ბერის ნაქნარი
ქადა ცეცხლშია ზეიოდა
წამააყენეს, შამასკრეს,
კაცის თაყ-ფეხი დიოდა;
საღვინით ღვინო მოგვართყეს,
შიგ გველ-ბაყაყი წიოდა...
ამირანს იმათ ცოდვითა
კრემლები ჩამასდიოდა.

²⁵⁾ ძაფის გორგალი

²⁶⁾ სამახავი ჯარა

პატარა შეილი მამასაერქონესული
ლოგინთით გადმაჰყოცდა: ~~ქონისა~~

— არ იმას მიქად, მამაო,
ამირანს მოგაკელოეინებ;
უსიპის ქამარ-ხანჯარსა
წეღზედა შაგარტყმეინებ;
ბადრისა გძელთა გალოთა
სადილოდ დავახრეინებ!?

*
* *

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

მამას შეილი ჰქრა პირშია,
სულისა შესაგუბარა,
წარბის თავს დაჰქრა ხანჯარი,
სისხლისა გასადინარა;
ღვეთა ღაიწყეს ბაყ-ბაყი,
ომისა დასამშვიდარა.
კედელსა ქირკო მივაქარ,
აზჯარის შესაკიდარა,
ბაღღების საუბარზედა
ამირან ომი გინდა რა...

ამირანო ფილაფოზო,
სვეტად ჩამოსულო ცითა,
თქვენში კაცთა ნამღურაეთა
შარიგება არ იცითა?

~~~~~

* * *

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

— შე ბერო-კაცო, რად მამკალ,
 ხმალი რად დამე ვადამდე,
 იმ მამაჩემსა როსტომსა²⁸⁾
 საით წაუხვალ, სადამდე?
 ზღვას გახვალ, ზღვასაც გამუა,
 ხმელეთს ვერ დაემალეები.

— თუ შენ როსტომის შვილი ხარ,
 აბა ლიშანი სად არი?

— გამიხსენ ჩაფურასტემა,
 იღლია ნახე, აქ არი!

— ამ გორსა და ემ გორსა
 ერთმანერთსა ეკრავ, მას ეუზამ
 თორმეტ ლიტრასა რკინასა
 პირში ჩავიღებ, კნატს ეუზამ;
 აღაზანსა და იორსა

²⁸⁾ აქ მოხსენებული როსტომი, ხალხის გარდ-
 მოცემით, უოფილა შესანიშნავი გმირი და თავისი
 სიცოცხლე ეაც-სამჭაბულ დევებთან ბრძოლაში გა-
 უტარებია. ამ როსტომს უხლავ პატივს-ცემით იბ-
 სენიებს ხალხი. ამ დექსებში სულ ეს როსტომი
 იხსენიება. იმის ნაოქვამი სიტყვები ხალხს ანდა-
 ზადა აქვს მიღებული.

დაეწაფები, ულავს ვუზამ, —
აუზედ დამღვარმა დიაცმა
გამტება, ველარას ვუზამ!..
სულიმც კრულია, ზურაბო,
მუცელი დედიშენისა,
რად არ შევაბა ყელზედა
მუზარადისა ჩემისა!?

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

*
* *

შენ, კიშკაელოთა ნეფო,
შენგნით შაეებით დეფთაო;
გამამიგზაენე წამალი,
ზურაბი მხევეაე ხელოთაო...

~~~~~

*
* *

როსტომ თქვა: დღეიმე კრულია
დაბადებისა ჩემისა, —
სიყრმე სიბერედ ვაქცივე, *206*
დღე ვერა ენახე ლხინისა;
ვერ გავიბარე კისერი,
უღელთ მელდა რკინისა!

*
* *

✓ — შემაკედი, შეილო ზურაბო,
გაეხმი უშტოო ხეითა;
ეაი მამაშენს, ზურაბო,
მოკლულა მამის ხელითა!

---

* * *

— ეინ ვითხრა, მაქანაძეო,
როსტომ მასთხარე ძირშია?
როსტომი არ მავითხრება,
ხანამ სულ უდგა პირშია!

~~~~~

* * *

46.
მანგლისი რომ ააშენეს,
წყარო აღინეს მილითა,
აღგანან კალატოზები,
გვერდებს უღესენ კირითა;
შიგა ზის ქალი ლამაზი,
ხელებ ნალები ინითა,
მემცხვარე შამოეჩია,
ყველს უზიდავდა სინითა.
იმ ქალმაც ხელი შეუწყო
ღვინოს ასმევდა მინითა...
მემცხვარემ გამაუცხადა
თავის ბეჩაეის პირითა:

— ნეტაეი, ქალი ლამაზო,
შენთან გამაძლო ძილითა!

ქალმა შესწყევლა მემცხვარე
თავის ლამაზის პირითა:

— მემცხვარეე, ცხვარი გაგიწყლეს,
შიგ გარეული ვირითა!

ახლა მემცხვარემ შესწყევლა
თავის ბეჩაეის პირითა:

— მანგლისიმც ამოვარდება,
ქვა აღარ იღვას ძირითა;
ქალი მტერს ტყვედ წაეყვანოს,
ვაი-ვაგლახით, კირითა,

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

უკან მასდევდეს საქმარო
თაეისი დამბლა ეირითა,
მემცხვარეც უკვენ მისდევდეს,
თეთრი მიქონდეს კისითა,
დაეხნას, წამაყევანოს
დაფა-ზურნითა, სტეირითა!..

ქალობა დაიკვებოდეს
ქალმა ხეარამზისთანამა,
ვერც გასჭრა ხმალმა ფრანგულმა,
ვერც შააშინა დანამა!

*
* *

ჯაერო, არ მოგცემ ნებასა,
გულო, არ დაგაშაეებო,
მტერო, არ შეგეპუეზი,
ხმალო, შენ გაგაუხაეებო!

---

*
* *

დამახტვსა ემკი ყანასა,
ძნა მამღევს ჯარა-ჯარასა;
წყალს არეინ გამამახდინა,
სრემლი მდიოდა ღეარასა.
მიჩელი შვილო, ლაგაზო,
შარჩი შენს დედა-მამასა!
წყალსა შენ გამამახდინე,
შამისეი ცხენის ვაეასა;
დამინდე, არ მილალოტე,
ქალმ თაეი მოგეც ნებასა;
აიქამც ვაგემარჯეება,
ხმალნი რომ ჩაელენ გელასა,
მოციქულობენ ტყვიანი,
შუბნი იქნევენ ენასა!..

*
* *

ქალი ტიროდა ქანანა
შუა ქართლისა მთასაო...

— წმინდამ გიორგიმ დასწყევლოს
ენც ქალი ენდოს ქმარსაო,
სრუესა და ამპარტაენსა,
წვერ-უბევეელსა ყრმასაო!
მიყოლა, გადამიყოლა,
გამწირა შუა გზასაო;
წუხელი მოვიდა ლაშქრითა,
თვალის არ წასვლის ხანსაო,
საკმიდან ჩამამიძრაბა—
რად არ გამიღებ კარსაო?
აედექ და კარი გაეულე
შუალამისა ხანსაო;
მე საკოცნელად მიემართე,
იმან ხელი შერა ყბასაო:

— შე ბოზო, ბოზის გაზდილო,
რადას აკეთებ აქაო!?

აედექ, აეანთე სანთელი,
შაეუდეგ შეესა გზასაო;
ჟკან ვიხედე, მამდეედა,
მაგეღებდა ხმალსაო;

ლოცა უგვანდა სინასა, ^{ქრისტეშლი}
შუბლი ქახურსა ქეხად ^{ქრისტეშლი}
დაეჯე სალოში მიეართო:

—ნუ მამკლოე ოხრის ქალსაო...

— არ ეიცი ოხრის ქალობა,
მე მტრულად მოგჭრი თავსაო!..

— ეინა ხარ? ეინ იარები
მაგ საქარაენო გზასაო?

გადადი, გადაუძრაზე
შალეას, ქანანას თმასაო:
დას გიკლოენ შარა გზაზედა,
გულზედ იძახის ეასაო;
გულზედ გააკრვენ ფიცარსა,
გაუქანებენ ზღეასაო;
იმის წითელი პერანგი
პერად მოედო წყალსაო,
შემოსწვევიუო თეგზები,
იმის დანკადოს²⁹⁾ კრასაო,
ხავსი მოედვა წყალშია
შვილად ნაწნაესა თმასაო!..

---

²⁹⁾ ქალის სამკაული

*
* *

თუშო, ნუ ჩახვალ ხოშარას,
ხოშარა ეკლიანია;
შიგ სამნი მგელნი ბუღობენ,
სამნიეე ლეკვიანია;
თუ ჩახვალ, ველარ ამოხვალ,
გიორგი ეტლიანია..

მზე წინ-წინ გომბორზე მოვა,
შუქი ალთაყრდს ჩადგება!
ადგილიმც დაილოცება,
სადც თეიმურაზ ბძანდება;
მაგისი აზნაურები
მთაზედ მგლებურად წადგება,
უბორკოდ პურსა არ სჭამენ,
მინამ არ დაუმარხედება...

~~~~~

* * *

განა ლალი ვარ, რომა ემღერა?
გულისა დარღსა ვიქაერი!
ვინაც ჩემზედ თქვას ლალია,
ესეთიმც ლალი ის არი!
ძმასამც მოუკვლენ ლეკები,
მამასაც იმათ ისარი;
ნანდაურ სწორიმც მაუკლა,
არც უარესი ის არი!..

~~~~~

ნიკორამ უთხრა ლალასა:
— ლაღე, ნუ სჩადი მაგასა;
შაგიტყობს შენი პატრონი,
ულელს გაგითლოს მაგარსა;
გაგითლოს კაი სახრესა,
ამოგკრავს მაგარ-მაგარსა;
თიფას-ქერს აღარ ვაღიროსებს,
მოგიყრის ნაცარ-ნაგავსა!

---

* * *

სად მიზევალ, წყალო მდინარო,
ნაწურო მადლის მთისაო!
ჩამთქმელო ღურჯაისაო,
ზედ ღაღის კაბუკისაო,
ნაპირზე გამამტანელო
ქუდისა, მათიანისაო!

*
* *

იმერეთს რად გამათხოვე
თემურაზ, ჩემო მამაო,
ქამა მამწყინდა ლომისა,
უაჰმე, კახურო ყანაო!..

~~~~~

*
* *

წინანდალს ვაწი ამშვენებს,
ახმეტას—ვაშლი წითელი,
ვაკაცსა ფარი და ხმალი,
მაიმწითუროს კისერი!

---

* *

519 200

რა ბევრი მიტოვებია,
 რა ბევრი ცრემლი მდენია:
 არც გული გამამიცვლია,
 არც ამიღია ხელია!
 როდესაც მამაგონდები,
 მედგება ცეცხლის გენია!
 სახსოვრად დამრჩა თვალ-წარბი,
 ოკროს უღლვაში შენია,
 შენი უღლვაშის ჩრდილები
 შენს სახეზედა ჰფენია!
 ირმებისა ხარ სტუმარი
 მესამ-მეოთხე წელია;
 აღარ ერგება ტყეიანი,
 ძმაო, ნასროლი შენია;
 თოფი ლიშანზედ მივიღის,
 წელთა ხმალი გრტყავ მჭრელია,
 ნეტავი ჩაგაგდებინა
 შენის გუნების ცბენია!
 თუ სამართალი ვერ გიყონ:
 ამოსწყდეს ფშაფის-ხეცია,
 ძირითამც ამოვარდება,

შგონია, თორმეტ თემია!
მოგიკლავ ცოლის წამყვანი, შენ სხვა რა წაგიხდენია?
დამიწერია ბარათი,
ზედ მამიწერავ ხელია,
გამამიგზავნავ მალუითა,
ძმარ, ბარათი კრელია;
არაეინ დაგილალატას,
არეინ მოგიკიდოს ხელია...
სახელად თამარი მქეიან,
ეგრე თიკუნად ლელია;
ოთხ წელსა გგონებ შორითა,
სიყვარულ მეტად ძნელია!..
ტყეში ვერ ვიცი შენ სახლნი,
არა მაქე მოსახლეელია —
გამამეგზავნა პერანგი,
შენს ტანზედ ჩასაცმელია...
შენთანამც მამცა სიცოცხლე,
შენთანამც მამჭრა ყელია!..

*
* *

გურგენმა სთქვა გულოვანმა:
— სიტყვას ვიტყვი, ძირს არ დაეცემ;
| კაცმ რომ კაცი ჩემთან მოკლას,
თვალს რომ მთხრიდეს, მას არ გაეცემ!

* * *

კარგი ვარ, იმას ნუ იტყვი,
თავს ნუ დაუწყებ ქებასა...
კარგი ჩვენც მოგვეწონება,
ცუდი—არც თავის დედასა!

***

ჩემი ძმა მეხვეწებოდა —
უნდა შაირთო ცოლია.
იმან რომ ცოლი მაშგეარა,
ყვითელი კომშის ფერია;
ოარი სარტყელი ვუყიდე,
მესამე ჭია ფერია;
სამიე ერთურთს გადავაბი,
მძლიეს დაუჭირა წელია.
იმ ხანებში მოვიყვანე,
რომ იყო ყველიერია,
ერთი ქილა ერბო მჭონდა,
ყვითელი კომშის ფერია,
სამ დღეზე ისე შაქამა,
ძირზედ მაუსვა ხელია!
მეზობლებში დაეკეცა —
ნიგოზსაც მივაგენია...
ოარი რძალი გამიღობა,
მესამე დედაჩემია;
ახლა მე დამემუქარა —
შენ დამრჩი უცემელია...
ამისა მაყურებელსა
ალარ მამეცა ფერია!

ერეკლე ბატონიშვილი
განა უბრალო კაზია?!
საგურამოში ლეკისა
ჯარ მარტომ შუა გახია!..

* * *

† ცხენ-კარგის ღელას დაუნატრი:
ლაშქარს წინაწინ წაღგება!
მემრე თოფ კარგის ღელასა—
ერთის ნასროლით დარჩება!
მერე ცოლ-კარგის ღელასა—
ქმრის სწორით ლამაზად დაჰხედება!

~~~~~

*
* *

+ რად იტყვის კარგის უმის ცოლი,
დიღბანს ვიქმნები ქმრიანი?!
სიკედილისა და მტრისაგან, —
ორისგანვე აქვს ზიანი..
წაუვა, დარდით მოკვდება —
ვაჰმე, თუ დაერჩე ტიალი..

---

*
* *

რად უნდა მოშაფეთეთა
 სამკლავე, საფუხარია?
 შეც ჩამყვა სამარეშია,
 მაგრამ ეერ მოვიხმარია!..
 დანგრეულიყუ საფლაფი,
 ჩამოდირდა წყალია...
 ბერს ვაყსა ჩამაუშაღნა
 აშტომიანნი მხარნია;
 ბერს ქალსაც ჩამაუშაღნა
 რუა-რუად ნაწნაენი თმანია!..
 აშბობენ ბეწვის ხიდასა
 რა ძნელი ვასაეღელია!?
 ტრეღიფით გადაფრინღება,
 ვინც რომ მადღისა მქნელია;
 ვარღება კუბრის აღშია
 ვინაც კოდვისა მქნელია;
 ძმა ძმისა მოღალატეი,
 ნათლის შემგმანელია...
 დეღას, ობღების დამყრელსა
 ყელზე მხეეფია გეელია⁴⁰)...

50
2019

⁴⁰) ფშავში დიდი სირცხვილია და ცოდვად ითვ-
 ლება, რომ ქვრივმა, მეტადრე ვაჟიშვილის დეღამ,
 ობღები დასტოვოს და მეორედ ქმარი შეირთოს.

ბოროლას შენი ლურბელნი
ორსაე-კუთხიეა ჰკრიანო,
უხარის, ერთმანერთისას
შაყრას ძლიეს მოელიანო;
როდესაც შაიყრებიან,
მანანას ჩამაჰყრიანო ..

* * *

დათოვნა არშისა მთანი,
კალთანი ალგეთისაო...
წარბნი მომწონან, წამწამნი,
შენ რომ ხარ მაგეთისაო!

~~~~~

* * *

— ჯიბეო, გუნება მძიმეო,
რამ გადმოგაგდო კლდიღამა? —

— კილო წითელმა ისარმა
და მშვილდმა ჩემის რქისამა!..

~~~~~

* *

თაყფარაენელი კაბუჭი

ზღვას გაღმა ქალსა ჰყვარობდა,

შუა ზღვა ჰქონდა სავალი,

სიარულს არა ზარობდა;

შავსა მღულარე ტბაშია

ცურებით თევზებსა სდარობდა;

ქალი უნთებდა სანთელსა,

სანთელი კელაპტარობდა.

ერთი სულელი ბებერი

იჯდა და აბეზარობდა;

ქალსა გაუჭრა სანთელი—

შენ ეგ დიდხანსა გყვარობდა...

გზა აერივა ვაგაკსა,

შუა ზღვას ბობოქარობდა.

მეორე დილა გათენდა,

სოფელი რასმე ჯაერობდა,—

დედის ერთაის გულზედა

ისხდა ორბები, ზარობდა...

• •

V ?

მაშინ სად იყავ შეუბადრო,
როცა ჩემ ხმალი წრთებოდა?
ცა ქექდა, მიწა გრგვინაედა,
სამკედლო ექანებოდა!..
მკედელი, მემკედურება
ერთმანერთს ეფარებოდა!..

~~~~~

— ენა ქაკიკ-მერცხალს გიგავ⁴¹⁾,
ინდოეთით გამოსულსა;
ტანი ლერწამ ჩაღას გიგავ,
ზღვის პირს ნერგად ამოსულსა!
შემინახე, როგორც ძვაში,
შეგაფიცებ ფშავლის რჯულსა...

— თუ დასაეით ვერ დაგინდო,
ღმერთიმც ამომართმევს სულსა!
გაეხდე თოფის ანაწერი,
ხმაღს შაფეჭრა გაღესულსა!..

---

⁴¹⁾ წაწლობის ლექსი

*
* *

სამჯერ გადაბტა-გადმობტა
წყალს ლეგა ბაზღეთისასა¹⁾,
სამჯერაე კარგა უშველა
ქმარს ემა თაეთს ღისასა.

---

¹⁾ სოფელია ქისტეთში

* * *

ერთგულის მოლაღატესა
ღმერთმ გიყვას სამართალიო!
სამჯერ გებეწე, თორღვაო,
სამჯერ დაგიკაღ ცხვარიო,
მეოთხე შახეწნაზეღა—
თეთრი ქორაი ხარიო...
არ დაიჯერე, თორღვაო,
ფშავეღს არ მამეც წავიო:
მარჯენისას ჩამოგიარე,
მარჯნისას მოგეც ძალიო;
გატირე ორის თვაღითა,
როგორც ქმარ-მკეღარი ქალიო!
გაბოძებინე მუხღები,
მშვიღდი, ბოძაღდის ტარიო...
თორღვაე, ნუ დამემღღურები --
ბოძაღდს ეერ შივეც ძალიო!
ვარ შვიღს წეღს ნაავაღარი,
სამსა კი—ნატივარიო...

* * *

სწორს სწორის მოღალატესა
ბიღნიმც წყლად ჩაუცვივიან,
მშვილდიმც გაუგლეჯს სამბურსა,
ისარნიმც ჩაუცვივიან!..

---

*
* *

კარგს ემას შაჰყვარდი, ქალო,
ნუ—საბღსა ცხვარ-ბეერისასა,—
ბეერი ცხვარი და ჯონება
მუხღს მოაქეს კარგის ემისასა!..

~~~~~

ქართული
ზიგლიპოთეკა

***

+ კაცსა, ლეთისა გაჩენილსა,
თვალი უწის ეშმაკისა:
შინ რომ ჰყუანდეს კარგი ცოლი,
გარეთ ისრიე მოსწონს სხვისა!...

***

შაგეთხა⁴⁴⁾ ჰკითხეს მოყმესა:
— შენ ქონებისა რა გვარგო?
— ნეტავი ჩემი პედი-დღე
მე სიცოცხლეშივ გამეგო!..
ის ჩემი ცხე-ღარბაწი
შუა წარაზე ამეგო.
შივრისად პური მექმია,
გაყინულ ცეცხლთან გამეთბო,
ამთენის ცოდვის მოქმედსა
სული მით მაინც მამეგო!...

---

⁴⁴⁾ ხაიკო

*
* *

თათარა ჯალაბაურის
შეიღოს ყამარაჲე ჰქეიანო;
ქაეს გარეთ ციხე აავო,
კუთხს ირშის რქანი ჰყრიანო;
აჰკიდებია ფშაელებსა, —
ქევა მაგას არა ჰქეიანო!..
მოსევიე ეს ფშაელოშელები,
ცხოვრებას აუშლიანო,
იმის ქაესა ღა ციხესა
სიმურში გადაჰყრიანო!...

* *

191

მალღაით მოვლენ ლურბელნი,
გორებზე დაეკიდება...
ჯაერს ნუ მიუშვებ გულზედა,
გულს ქანგი მოეკიდება;
ჯაერის მიმუღოსა ვაჟკაცსა,
რა კარგი წაეკიდება:
ჯანი და ღონე წაუვა,
გმირობა გაეყიდება...
ასადგომ ნელად აიწევს,
არგანზე⁴⁴⁾ დაეკიდება!..

---

⁴⁴⁾ არგანი უკლურისათვის ყავარჯენი.

*
* *

50.141

თოფის ხმა კიუხებშია⁴⁵⁾
ვაკაცსა იამებო;
ვაკაცს ტყვიით დაჭრილსა
არ უნდა ზიარებო:
მოკედება, დამარბეა უნდა,
არ უნდა გვიანებო!..

---

⁴⁵⁾ წვეტიანი კლდეები.

ზენ ბაკალიგოს⁴⁶⁾ თოელი თოელს,
ქვენ ბაკალიგოს შრებაო...
თინიბექ, შენსა ციხესა
მარჯვენა კუთხე ჰსკდებაო,
თავს შემომჯდარა ყორანი,
ლიბოში⁴⁷⁾ გველი ძერებაო.
შიგა წეეს ალოუდაური,
კედება, აღარა რჩებაო;
გვერდს უწის ცოლი ღამაში,
სანთელიიეთა დნებაო...

---

⁴⁶⁾ სოფელია ზევსურეთში.

⁴⁷⁾ ღიბო საძიკველია.

* *

თავლი თავლის ქიუხის თავსა,
ქარი ჰქრის დაუდგომარე;
ზედა ღვა ინდოურაი⁴⁸⁾,
სუ მუდამ ჩამეხდომარე;
ესრის, გადმაჰყრის ჯიხვებსა,
ხელ-მუხლზედ ჩამუჯდომარე...

57 184

— ჩამოხე, ინდოურაო,
კლდე ნუ აავსე მძორითა,
გვაყრუებს მონადირეთა
ყუფა მაგ შავის უარნისა...

⁴⁸⁾ გამოჩენილ მონადირეს სახელია.

*
* *

↗
ქიხეების განაწილი კლდე
რო ნახო, ვაგვიკვირდება;
იმით ნაწოლსა, ნადგომსა
თოვლიც არ მოეკიდება.
ფეხ რომ შაუსხლტეს ტიალსა,
კლდეზედ რქით დაეკიდება;
იმით მიმყოლსა ვაეკაცსა,
რა კარგი წაეკიდება...

---

* * *

ეს ტიალი სიღარიბე
ჩემზედ არის ასეული;
სადაც წაეალ, თან დამყვება,
ტყაუის კალთას გახვეული;
ტანზე მაკვავ შალის ჩოხა,
მაუდს-კი ვარ დაჩვეული!..
შინ რომ ველარაი ვქამე,
ქიზიყს დავალ დამშეული.
აგებ გავასუქო ცხენი—
ქერ ვაქმიე დარკვეული;
ჯაგლაგა ცხენა არ მიყვარს,
იორღას ვარ დაჩვეული.
სიღარიბე არ მეშვება,
ე ლეთისაგან დაწყეული!
ჯალაფთ ფურებ გაუყიდე,
სუ გაუშრე სარძეული;
ორასამდე ცხეარ გავეყიდე,
თაუისი და სხვათეული;
ებლა ხმელა პურზედა მყვან
უველ-ერბოზედ დაჩვეული!..

* *

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ვაჰმე, რა ძნელი ჰყოფილხარ
სიღარიბეო, ტიალო!

მესამ.მეოთხე წელია,

ერთნ ახალოხნი მკეანო;

შიგ მამიკრუხდენ ტილები,

წიწილეებ'ა ზღიანო...

საკვირველ ნაშენობა აქეს—

თითოს ექვს ფეხნი სხიანო!

დამართეს სასახლეები,

აღიან-ჩამოღიანო;

ვაჭკაცი არი, შარცხეება,

იმასაც არ იტყვიანო;

მე ვეხვეწები—ნუ გამკბენთ,

ისინ-კი არ იშლიანო!..

*
* *

ღევი-ღ ამირან შაიბნენ,
მინდორმა შექმნა ტრიალი;
ამირანმ მხარი მოსტეხა,
აღგილი შერჩა ქვიანი.

— ნუ მამკლავ, ძაო ამირან,
ნუ გინდა ჩემი ზიანი;
წყალს გაღმა ქალი გასწავლო,
ამამაველი მზე არი; ⁴⁰⁾
თუ შენ ის წამაიყვანე,
იქნები სახელიანი.
საყამაროსა კაბასა
შვიდი ღღე უნდა მზიანი;
შვიდ კვერეული საბონი,
შვიდმეტე კოკა წყლიანი...

---

⁴⁰⁾ ზოგთა თქმით, სახელად ვამარიანი.

ათი მთა გადავიარე,
მეთერთმეტე ალგეთისა;
გაეხედე და ციხე ენახე,
ნაგებ იყო ბროლის ქვისა;
შვიდ დღე-ღამე გარს ეუარე,
კარი ვერ ეიპოვე მისა;
კარი იქითა ჰქონიყო,
წინ-წინ რომ მზე დაჰკრავს პირსა;
შიგ რომ მკედარი წოლილიყო,
შესაბრალო იყო ისა...

გვერდით ეჯდა თავის დედა,
ბრალად დასტიროდა შვილსა;
ფეხთით ეჯდა თავის ცალი,
სრემლად იღვრებოდა ისა...
გულზედ ედვა თავის ხმალი,
პირი ჰქონდა აღმასისა;
თავით ება თავის ცხენი,
ტოტზედა დგებოდა ისა;
ხელში ეჭირა ქალღიღი,
ქრელად დაწერილი ისა;
წაეიკითხე, ის ეწერა —

ძმის-წული ვარ უსუბისა...
ღვესა ბაყბაყს ვერ შაფები,
ვაჰმე ჩამყვა ჯაფრი მისა!..
ფინაც იმის ჯაფრს ამამყრის,
ჩემი ხმალი აღლალ მისა!

ნუ, ამირან, ძმათა მზესა,
ნუ რა გინდა ნურაფისა;
ხვალ გმირები დაიწყებენ —
მკედარი გაუცერცია სხვისა;
გამოდი და გამოხურე
სარკმელი და კარი მისა...

* * *

ქართული
ლიტერატურა

✓ ჯარჯია⁴¹⁾ ჩაჰხედავს ჯიბეებსა—
რა მშვენიერები ღვანანო;
რქა რქაზედ გადაუხვევად,
ანგელოსებსა ჰგვანანო!

— ჯარჯი, ნუ ჩასდევ ჯიბეებსა,
მოგინელებენ ტიალნი...

არ დაიჯერა ჯარჯიმა,—
ჯიბე უნდა მოეკლა რქიანი;
გაუღდა ჯიუხეზებითა
სიათა სპილოს ძელიანი;
წინ ჯიბემა, უკან ჯარჯიმა
კლდეზედ გადიღეს გრიალი,
არბალოს წყალზედ ჩაცვივდენ,
არბალოს პერანგიანი...

ნუ ეტყვით ჯარჯის დედასა—
ჯარჯი ჰგდავ პირ-სისხლიანი...

---

⁴¹⁾ სახელია კაცისა.

*
* *

✘ ქალ, ქებით გათხუებული,
მამისაო და ძმისაო;
ოჩისაჲ დაწუნებული,
მაზლისაო და ქმრისაო!..

---

*
* *

აღმასის ფანჯარაშია,
ქალ, დაგინახე პირი მე;
მას აქეთ შენს გონებაში
არ მამივიდა ძილი მე:
ლამეს ვათენებ თეთრად,
დღე ეზივარ, გგონებ, ვტერი მე.
თუნდ მომკალ შენის ხელითა,
მოდღი-კი, შენი ჭირიმე!..

* * *

შენ, ჩემო დიღო იმედო,
კოშკო ნაგებო კირითა;
კახეთს მოჰრიღო ისარო, პ. 13
ქალაქს ნაღებო ინიითა;
წითელო მოცის პერანგო,
შეიდგან შეკრულო დილითა;
ცაე, წმინდაე, ფარსკელაეიანო,
მზეე, დაფენილო დილითა;
უკვდაეებისა წყაროო,
ნადენო ოქროს მილითა,—
შენთანამც ყოფნით გამაძლო,
შენთანამც წოლაძილითა!..

~~~~~

საქართველოს
წიგლისწამბის
კავშირის
სამდივო

* * *

სადაც კარგია კაი ყმა,
რის კარგისა მქნელია...
თუ წაეა, მაჰკლავს ნადირსა,
ქალაში მწეადის მწეელია;
დაადლობს ამხანაგებსა,
თაუად მშიერიე მგელია!

ქართული
ზიგლიპოთეკა

* *
*

X რად გინდა ცოლი ლამაზი,
რა ომში გამოგადგება?
აიკვამს წითელ-ყვითელსა,
გამოვა, კარზე დადგება;
იმის შამხელადე უაჟაკი
კელაპტარივით დაღნება!

35. 25

~~~~~

ჩემ უბღელ აღარა არი,
თოვლ მამივიდა გუროსა;
ჩემს კბილებს კაწ-კაწ გაქონდა,
როგორც კედელზე ხუროსა...
ეფეწე ლაშარის ჯეარსა —
ეგებ არ მამიძულოსა,
ჩემკ წამოსული კისტები
სხვაგნისაკ გააბრუნოსა.

*
* *

შინ მამივიდნენ სტუმრები,
დაჯჯე, დამიტკბა გულიო;
საუბარ ჩამოგვიყარდა,
ზონჩით მოვართვი პურიო;
იმ დროს მგელს ჩამეეთარა
ჩემი ხალბათა ფურიო.
შემომჩიოდა ქალაი—
სწეულს ამომდის სულიო...
ვასმიე საწამლეეები,
მოხარულ-ჩაღესულიო,
კაბა ჰსცვაე, ნიფხაე პერანგი,
კარგია, მოკმაზულიო;
არც იმან მითხრა უარი,
მეც მამივიდა გულიო...

დათუმა სთქვა შაბურშანელმა:
— ქალა შეეკამე სხლიანი;
გაეხედენ შამოვილოდა
ბატარა შშვილოდ-ისრიანი;
ტოტით მე, ისრით იმანა
დღე დავალამეთ მზიანი;
დალამდა, დაეინარჩუნე,
ვალო გამოეხარ წენიანი...

სიყვარულსა მალეა უნდა,
როგორც ცხენსა ნაპარეფსა;
თუ გამოჩნდა, გლოფა უნდა,
როგორც გულის საყვარელსა!

ხარებაე ჯუღლაურო,
გიმღერი შაფერებულსა;
ნუ მისდეე დედათ ენასა, —
ცხენ შავსმენ გაშტერებულსა;
ან კლდეზე გადაგაგდებენ,
ან წყალს გკრეენ აღელებულსა;
დაგიმოკლებენ მამულსა,
კარის პირს შაპტყელებულსა;
ხარებს სუ გამოგიშეებენ,
მამულში გაგძელებულსა;
წელ ზეით ხმალსა მოგხსნიან,
ფრანგულსა შაშვენებულსა;
ეაქკაცსა დაგაფერებენ
მონასა შაჩვენებულსა!..

* * *

მთას თოვლო, ქალას ყინულო,
გასკერ, გამიშვი წინაო;
დავწირე წერილი ობლები,
არამც რამ დამიშინაო!

*
* *

ჩვენის ბატონის კარზედა
ხე აღევად ამოსულოა,
წვერში დასხმია ყურძენი,
საკმელად შამოსულოა;
იმის უკმელი ქაბუკი
უღროოდ გადასულოა...

*
* *

თოელი თოეს ბორთლაშია,
მზეე რად არ ამოქშუქლები?
შეო, რას დამეფე, ყორანო,
განა შენთეისა ესუქლები!
შინეე მიუეალო დედასა,
თუ ღმეერთსაც არ მოეძულდები.

*
* *

ღმერთმა შენ მოგცეს, ნეფეო,
ბედი და ბედნიერობა;
მეგრე შენ, ნეფის ჯალაბო,
ჯალაფში გემრიელობა...

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

როსტომ თქვა: ერთი ქართული
წინეთს კვაზელა სწერია, —
ვისიც მე ვიყავ ერთგული,
ის უფრო ჩემი მტერია.!

* *

ქართული
ენციკლოპედია

194

/ ფეტვით ეულაკაი ვარ,
 არ დაედევი სიღარიბესა;
 მაუღის ჩოხას ჩაეცო^მ,
 საგულის პარეს წითელსა;
 ლეკურად მოვაპარსუინებ
 ამ ჩემს მოზგევიით კისერსა;
 ჯალაფთ არ დაედევი შიმშილით,
 მე კიდევი ეიქამ იმდენსა!...
 უღელნ ხარნ მიეცემ თოფშია,
 ჩემ ძმობილს კრელოთ-ციხელსა;
 გაემართე შეიდ-ლარიანი,
 ოც-და-შეიდ მოეკარ იმ წელსა;
 ერთ რქან ლაშარსაც შეეწირენ,
 რო გაშიჭირდეს მიშველსა.
 ლაშარს გამართეს კიდილი,
 მე იქ გულ არას მიმწევსა,—
 პირდაპირ მიზის მარწყუაი,
 მიტინის, თფელსაც მიცემსა... /

*
*
*

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სიზმარი ენახე დაცდილო—
წიკო¹¹⁾ გამოდის ჩენითა;
შაფეთში სადამ ჩაეყარდი
ჩემის მიმინო ცხენითა;
ათამაშებდა უურებსა,
გაკვებულიყო ქერითა.
შამომყევს მოჯაბრეები,
მოლალატენი ენითა;
სასწორხედ შაფიყარენით,
მე მართალ მოვედ ბევრითა.
აქამდ ძალიან გიყვარდი,
ამშურდი სხვისა ენითა;
ბევრჯელ-კი დაგინატრებდი—
ნეტა ეინა გქნა ჩემი და!
საგულის პირემც ჩამაცეა,
ნაკერი შენის ხელითა;
ანამც ჩამაცეა წინდები,
ნაქსოვი შენის ხელითა;
ან სიკედილოდამც მაქციეა,
შემომავლიეა ცხენითა;
დაელეფდი შენტა მთხოვართა,
როგორც ბალახთა ცელითა.

¹¹⁾ წიკო ქლივილია.

ქართული
ზიგლოგიკონი

ნეტავი, ჩემო დედაო,
დაგბადებოდა ქალია;
აღარ ეინ ვაგაჯაერებდა,
შორს წამიყვანდა ქმარია!

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

კირნი არ დამეიწყებია
ამ ჩემის ობლობისანი,
დაწვისა-დადაგვისანი,
სანთლებურ ანთებისანი..

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ერთ აზარტეშა ეი შოსტე,
გამამადგება ზამთარა;
რაც შენ დაგინათლიავე,
სახლში აღარა შამჩა-ჩა!
ერთა ქათამი დაგიკალ,
ბუმბულა იყო, ნაცარა;
საღვინით ღვინო მოგართვი,
გოზაურ იყო ყარ-ყარა;
სამის ჩაფის კოცოზედა
პატაროკით პატარა.
ერთხელ მოგივედ სტუმრადა,
რალაც რომ ღმერთი გამწყრადა;
გამოეარდა ლეკეთა ღედა,
გამომაცალო კანჩალო;
მე ხომ, შე სატილოო,
არა ვარ შენი მასხარა!?
შიმშილმა გადამაქცია,
შენ ის გეგონა—დამთერალო...
მაგ ჩვენ ბატარა გოგინას
მალედაე ღმერთმა შამყარა;
ხელში მამცა წმინდა პური,

ღვინით ამივსო მათარა,
გაფხელ, ისეთი გაფიქე, —
იტყოდი, შელები შამფთხვარა!
ცხრა ხიდი გამოუიარე,
ერთმაც არ დაიზანჯარა. .

*
• •

ირემო, რკებით მშვენივარო,
ყურებით ლამაზიანო,
ნუ იარები ველადა,
თავი არ დააზიანო;
არ გაახარო მეთოფე,
თოფი არ გაახშიანო!

ქართული
ზიგლიპოთეკა

* * *

— მთაში მავალთ ირემო,
რად იარები ბარადა?

— მეუღლე გინამ მამიკლა,
დაეიარები ცალოდა!..

~~~~~

* * *

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჩემს მტერთა აისითაი,
ჩემდ რომ ჩემს ნადმობს უქმნაო!..

შამცილებიყო წაწალსა,
აიმიტ მიკლავს გულსაო;
თაესაოთ არ დაანებებს,
ჯერ კიდევ ეუგდებ უურსაო;
ისრ ვაქრეფინებ ხანჯარსა,
როგორც რაქველი ცუღსაო!
ყარაული ვარ ღელესა,
არ ჩამოვიხრი მუხლსაო;
შემომეჩვივა თავებო,
აღარ მარჩენენ პურსაო;
სულ დამიკამეს ყველ-ბაქო,
ვაიმე ჩემო გუდაო.
კირჩხაზედ შაკიდებულის
თოფის კონდახი უხრაო;
უჭიელე ჩხეიძესთანა¹²⁾,
ოარწყალში თაეი უკრაო;
ჩხეიძე თოკებს უმზადებს —
ეგრე სწურთნიან ქურღსაო;
თაგემ უთხრა, — არ მეშინიან,
ბიძაშვილები მრჩებაო,
ასეთი ბიძაშვილი მყავ,
თაეად არზასა სწერდაო!..

¹²⁾ ძველის დროის მოქრთამე მოხელე იყო.

თვალთა ტკივილი თაფლია,
შვილთა დაღეფა—შაქარი;
ღედის სიკვდილი კერაი,
მოსაზიდნებლად მაგარი;
მამის სიკვდილი მთა არი,
გადასაუღლად მალალი;
ძმისა სიკვდილი მშვილდია,
მოსაზიდნებლად მაგარი!

---

* * *

ქახეთში ზეზუის ცხენმა
ბაგა გამოხრა კბილითა;
დაიძე ჩემო პატრონო,
ღამეს ათენებ ჭირითა;
გომბორზე ჩამოგაღლიეს
სანთლითა და მაშხალითა,
მოგდევნ თათრის შეილგები, —
ზეზუა გვაჩვენეთ თვალითა.

— ზეზუა რა სანახაეია,
მოკლული თქვენის ხმალითა!
ზეზუა მაშინის ვენახათ, —
როცა მოგდევდისთ ცხენითა,
მოგდევდისთ, მოგაწუხებდისთ,
მოგჩხლეკდისთ შუბის წეწრითა!..

* * *

მე რომ რძალი მოვიყვანე,
ურცხვი იყო თარაქამა;
მაშიე გამიხადა ჩხუბი,
მიმწიხლა და მიმამკლარა.
მეორე დღე რომ გათენდა,
შუა კაცებ შამიყარა;
სუ დამიყო მამულეები,
შიგ მიჯნები ჩამიყარა;
ერთის დღის მიწა მარგინა,
იმასაც არა მაქყაე-რა;
ერთ ასამან პური მამცა,
ისიც თავგემა დამიქამა;
ერთი ფური მამარგინა,
ბლუჯით აღარ მამცა ჩალოა;
ერთი ქობი მამარგინა,
ძირზედ აღარ აკრავ კალოა;
ერთი ჯამი მამარგინა,
კოეზი აღარ დამიტანა;
სუ წამართეა იარალი,
აღარ მამცა ერთი დანა!...

ზღვაზედ ხიდსა ვერეინ გასდებს,
ვერც ვინ დაუღებს ღირესა;
ვერც გადააწედენს ბადესა,
ვერც მაუხელოეს ძირესა;
ვინა თქვა წილი არ უძე,
სუ დედა არ ზღის შეიღებსა?!...

* * *

მობძანდი, ქრისტეს მარხეაო,
რაკი ვერ დაგიხედებოა,
სამარხოს ვერას მოგართომ,
აქ რა ცვერცი მაქვს, ლეებოა;
რძეს ვერსად დაეძალეები,
თუ ჩემ სახლში დასდგებოა;
ორ-სამჯერ ფურებ დაეწველე,
რძე მაქვის შესადღეებოა;
რძიან ქეაბ მიღვა გვერდითა,
მე ხმელა პურზე ეკედებოა;
სუ ხმელა პურას ეინა სკამს,
სანამ შენ გაიხსნებოა;
ჩაგდებ, მოგხარშე რძეშია,
მარხეაე, სად ჩამიძერებოა?!
ჩემის ფურების რძე ეკამოა,
იმიტ რად გამიწურებოა?!
მე ამ რძის დამთმობ ვერა ვარ,
საქონელშია ეკედებოა;
ილტოზე გადმოვიარე,
ეერას აღარა ედგებოა

ვაი ჩემს ამ დროთ მოყრასა,
ჩემს ამის მოხილვასა!
ენას ჩამედგა ბოროტად,
თვალთ მიშლის ახილვასა;
ვეღარც ვის სიტყვას შაუქცევ,
ვეღარც ვის შაგინვასა!

*
* *

ციხე-გორს ერთი ქვა მკონდა,
ის ჩემი სატახტო იყო...
ტარიელს წამოეკიდა,
წინაყრის ძირსა მდგარიყო;
მეცხრე რომ დაეკარ ისარი,
ძლივს სადამ გადამჩრევალიყო...

---

*
* *

მშვილდ-ქაიბური ბერისა ⁴⁸⁾
ქუდიელზედა ზეიოდა;
წამაუქადლოც მუზასა, ⁴⁹⁾
გულის ფიქარი სტკიოდა;
ამღენი სისხლი ეღინა,
წყალივით ჩამოსდიოდა...

~~~~~

---

⁴⁸⁾ ბერს უშავდებო ეოპალს ეპანიან.

⁴⁹⁾ დევის სახელია

*
* *

ქარი იყო და ხეივანა,
ფოთოვლი ჩამოდიოდა;
ხმა ჩემის კაიბურისა
ქუდიელს შემოჰხეიოდა;
მუზას მიეარტყა ისარი,
ბედგდას⁵⁰) გული სტკიოდა;
წყალი არ იყო იმდენი,
რაც იმას სისხლი სდიოდა!...

184

---

⁵⁰) დევის ცოლის სახელია. ხალხის გარდმოცემით, მუზას და იმის ცოლის პეღელს უცხოვრიათ ხაშრის ხეობაში, პეღელთაანაში, სადაც სახლისა და ციხის ნანგრევები ეწლია მოჩანს...

* * *

ხმალს ნუ ჩაჰხედავ, მოყმეო,
ხმალი მშიერი მგელია!
გაგიჭრის, გაგიხალისებს,
ბოლოს საფლავის მოხრეღია!..

ბაღღ ვიყავ პირ-შიშველით,
წვერნ მოვიარენ მთისანი;
შემოვესროლე ჯიხეებსა,
ქალას ჯაბნ იქნეს რქისანი;
შავარდი ვეფხესა ნაწოლსა,
ხანნ იყენეს შუა-ღლისანი;
წამამიფრინდა ტიალი,
დამკოდა, დამღვა ნიშანი;
ქალას რომ თოფი გაეარდა,
ხმან ვიცნენ სიათისანი;
საწყალს დედაჩემს უთხარით—
რად უნდა ქადაგ-მისანი ⁵¹⁾;
შაყაროს ჩემებ სწორები,
შიბნ დიარნენ კლდისანი;
დამმარხონ მკედარი საფლაფში,
ზედ მამაყარონ ქვიშანი!..

---

⁵¹⁾ ქადაგ-მისანი მკობხავია.

258

სიბერე ძნელი ყოფილა,
ცივი ქვა აეწონება!
დამჯდარი ველარ აღგება,
არგანსა დაელონება..

~~~~~

*
* *

მე რომ ღმერთმა გამაჩინა,
ჭკვა-გონება დამატანა:
ზელში მამცა ჭრელი სტვირი,
ამ სოფელში დამატარა.
საცა მიეფდ, ზედ დამედო
დიდი იყო თუ პატარა.

---

* * *

მტერიმც გადაჰყრის, ეაყებო, ⁵⁴⁾,
 ამ ზამთრისთანა ზამთარსა!
 ახლა-კი ზაფხულ მოვიდა,
 დავდივარ იქით-აქასა.
 მტერიმც ნუ გაიგონებენ
 ბოდახელების ნაქნარსა!
 უწველავ ქალი და რძალი,
 თითო უფსებდა ტაგანსა. ⁵⁵⁾
 ქალაქსა კაცი გაგზავნეს,
 გაიგეთ ყველის მაზანდა;
 მოუვა მახარობელი,
 ლამაზს მოუტანს ამბავსა.
 ურმებით ქალაქს წავიღოთ,
 მივართვათ . . . . .
 ერთმანეთს ეუბნებიან—
 ან მენდალს მოგვცემს, ან გვარსა!
 მენაც მიუვედ, ვებავწე—

⁵⁴⁾ ნაბიჭვრიანი ქალის აღმოსაჩენად ქალე-
 ზი დასწველეს, ბუბუბი გაუსინჯეს და, ეს ლექსი
 ამაზუა ნათქვამი.

⁵⁵⁾ ტაგანი საწველეულია.

ერთ კვერ შამეცით ფასადა;
დეგებ ბეგრიდან გამიშუას,
მივართომ ყვარის ნაცვალსა;
თორემ გირაეოს წამართომს,
დამინიაეებს ნაცარსა;
ზოდანხევაში დადგება,
როცა გაჰბედაეს აედარსა;
თან სეტყევას ჩამაყოლებს ⁵⁶⁾,
ყანას არ არჩენს თავ-თავსა;
თქვენი ბრალია, ვაჟებო,
არ ინდობთ ქალსა და რძალსა!..

---

⁵⁶⁾ ხაღხსა სწამს, რომ რომელ სოფელშიაც
ნაპიტვარი დაიბადება და მოუნათლაუი მოყვდება,
იმ სოფელს დასეტყვამსო.

* * *

ცეცხლისა და წყალს შუა ვარ,
ორისასეც ვარ ნებასა;
ცეცხლი მიპირებს დაწვასა,
წყალი — თან ჩაყოფებასა!

~~~~~

* * *

ჩაეხედენ წყალსა, ჩაჰკონდა
თეთრი შაქლო ნასეტყვი;
რო სურვილს მამაკვლეინო,
ქალო, დედას ჩემს რას ეტყვი?

~~~~~

დადევ წყალო და მიამბე—
სად ეინ რა დავაბარაო?
ხვარ ეინ მოვიდა შენთანა,
ხელ-პირი დაიბანაო?
ხომ არ ატირდა ბრალადა,
სრემლები ჩამოყარაო?
ომში წასუღსა ძმასთანა
დამა რა დავაბარაო?

*
* *

გაღამეალოო ყოჩანო,
გაღამიტანე ჩქამიო;
უთხარი დედასა ჩემსა—
წაიხვეწ ჩემნით თმანიო;
დაჰკიდოს დარბაზის კარზე,
აბრიალებდეს ქარიო;
შემუღელ-გამამუღელ მგზაფრებსა,
ყველას ეჭიროს თვალიო;
ღმერთმა გაცხონოს ქალო,
ვისიც არიან თმანიო.
ყველამ ესე თქვას, წაეიდეს,
სადაც არს მიმაეალოო.

* * *

ღმერთი და სულნი წმინდანი
ერთმანერთს შეამკობენო;
კაცსა შტყუანსა, მართალსა
კაცნივე შეატყობენო!..

*
* *

ღვინო-კი მათრობელი სჯობ,
ძალდი თეოზედ ²⁷⁾ მყეფარი;
ვაქკაცი წყნარი სჯობია,
რო ვაქირდება,—მკეხარი;
არც ვარგა ქალთა მიმყოლი,
ჩალოდ არა ღირს მყეფარი!..

---

²⁷⁾ ცხვრის ზინის ვარკვემო აღივცია, საფაც ძა-
ლდი ჰვარაუდობს.

* * *

ვაეცაცსა გული რკინისა,
აბჯარი უნდა ხისაო;
თვალნი ჭორებულ მხედარნი,
მუხლები შევარდნისაო!..

*
*
*

ყმა უმღერალი არ ვარგა,
კაბუკი უბეღებელი;
კაბუკსა უბეღებელსა
ქალი სჯობ უბსენებელი!..

*
* *

დაეხსენ არმის ჳამასა,
დადექ აღაღსა რჯულზედა,
თორემ შენც მოგაგონდება,
ხელთ რომ დაგიკერენ გულზედა,
ეშმაკნი ანგელოზებსა
ეცილებოდენ სულზედა. •

---

*
* *

როსტომ თქვა: გმირი მეც ვიყავ,
ჯირითი მეც შევისრიე;
სოფელში ამაყობასა
ისივე დათმობა ვირჩიე.

---

* * *

როსტომ თქვა: ვერა სჯობია
ამ ჩემსა მოგონებასა, —
კაცი თუ მოკვდა, მოარჩება
ჭირსა და დაღონებასა.

~~~~~

*
*
*

✓
როსტომ თქვა: ჰყვარა დიაცისა
არც მამწონ, არც მეკეთება;
ვატყავს, დიაცის მჯერებსა,
სამარეშე დაეკეთება;
ჯერ ხომ შენია დიაცი,
მერე სხვას გაეკეთება.

206

არ მეგონა და მამერგო
მინდორს ძოვება ჯოგისა;
არც აძრახლომა მწადიან,
არც შაბედნება ზოგისა.

* * *

თოფში თოფი სჯობ სიათა,
მეტ-ჩარმა²²⁾, გვარ შარეული;
უკო იყიდის ძეგლივსა,
ყმაწვილი გონ-დაღეული.

---

²²⁾ თოფის ჯეკა.

* * *

გუდარახს ჩამოვიარე,
დუქანში დამხედა ვართანა;
უცხო კაცს ეგონებოდა,
ძმა თუ მასულა ძმასთანა;
რაც არ მენახა ჩემ დღეში,
ისეთი მასეა-მაქამა;
დახლში სამ გადაეფარა,
იქით ჩოთქ გადმაჩქამა;
გაუსევა ხალოკა-თითი,
გააქან-გამააქანა.
ხუთი მანათის ფულისა
ერთ აბაზი-ლა დამრჩალა;
ავიღე, ისიც ვადუგდე,
მაგის შინ წამლებს შამრცხვალა...
ჩოთქო, მოგიკედეს პატრონი,
ვინაც ვაგკუთხა, ვაგთალა,
ავასხა წინდის ჩხირზედა,
ორსაე კუთხეზე დაგჩარა.
მეჩხუბებიან ჯალაფნი:
„სახლში აღარა შაგერჩა-რა,
თორმეტის ფურის ნაწველი
შენმ მუცელმ მასეა-მაქამა“.

*
* *

საწყლებო თიანელებო,
პურის ქამა გაქეთ სისხლისა, —
მინდორზედ ველარ გასდინართ
პეტრე ფერშალის შიშითა.
ჯაყ-ჯაყამ აკოფაშვილმა
ძროხა გარეკა წყლის პირსა;
შაუჩნდა პეტრე ფერშალი
თაეის ფეხ-თეთრი კვიციოთა:

— მაგ რუეს ნუ ამურღეებინებ,
ე წყალო ჩემს მისდის წისკვილსა!

— მაგ ცხენს არ გამაღაზინო,
პეტრე ფერშალო, იქითა!
ქართულის შეილი ვარ, იცოდე,
მე შენ ვერ გამხეტქ შიშითა;
მაგ შენსა კრელსა ხანჯარსა
შაეღებაე შენის სისხლითა!..

თიანეთს ეტყვის დუქანში
არაყ დამისხით სპირტისა,
მე მოვკალო პეტრე ფერშალი,
იქაე დაეაგდე წყლის პირსა;

თუ გინდათ მეც იქ დამახრჩონ
თუნდა გამგზავნონ ციმბირსა!

მე ამ ლექსისა მოთქოში
კორსაეში ვღგეეარ, მთის ძირსა;
გული მაქვ ბოროტიანი,
ცოლ-შვილ მეღევა სიმშოლსა;
გცხვენოდესთ, თიანელებო,
თუ ის გამგზავნოთ ციმბირსა!

*
* *

ამტკივლა მარჯვენა მხარი
ამ შუა მარხვა დღესაო;
თან-თან დაიწყო ტკივილი,
გულმა დამიწყო კნესაო;
გვერდით დედ მამან მისზედან,
წამლებს მაძლევენ ბევრსაო;
მე წამლებ აღარას მიშველს
საბრადლო მიწის ტყვესაო!
საკაცეს გამიკვთებენ
თეთრის ტირიფის ხესაო;
დამდებენ საკაცებდა,
ტილოს დამხურვენ კრელსაო;
ან ორ კაცს გამიმძლევარებენ,
ღიაკონსა და მღვდელსაო;
რომ მივლენ საყდრის კარზედა,
წიგნს წაიკითხვენ კრელსაო;
ჩამდებენ სამარეშია,
ლორღს მამაყრიან ბევრსაო.
დედა იდახის „მუხლებსა!“
მამა იდახის „წელსაო!“

თვალეზე ცრემლები მოსდის, უღონ
გულზე იცემენ ხელსაო, უღონ
მოვალის წითელი გველი,
მაიღერებდა ყელსაო,
ჯერ გადამაძრეს უღონაშა,
ქაჩორსაც მიჰყოფს ხელსაო!...

~~~~~

*
* *

მელამ სოქვა: გუშინ გორას ვიყავე,
თუთა ეკამე დაბალიო;
ყოველი ხილი მოეკამე,
წიწმატმა დამწვა პირიო;
ლობისა გადმოსაველში
ფეხში შამერკო ჩხირიო.
უკუ ვიხედე, მამდედა
პატრონი გიეიშვილიო;
მხარზედ გაედვა კობალი,
მოჭრილი შეინდის ძირიო,
გადმამიქნია, გადმამკრა,
ამამადინა ტენიო.
მაგრამ ტენის ვინალა ჩივის,
ცოლი დამრჩება ქერივიო;
ცოლიც მალე გათხოვდება,
ობლები დამრჩა წერილიო;
ობლებიც გაიზდებიან,
თავი დაეკარგე გმირიო!
აღმართი ამომიელია,
ერთი არ დამიკენესია.

წინ მგელი შამამეყარა, ეროვნული
მადლიანი და ღვთიანი იბრაჰიმისა

— მელიკაურო, სად მიხვალ,
რაზედა ჰკედები მშიერი?
მე ბეერი კაცი შინახე
თოფიანი და ხმლიანი;
ბეერსა გაეტაცე ბურაკი,
ბეერსა ჰედილა რქიანი,
გაერეცე თრიალგთზედა,
ცხვარი შეეყარე ძრივლი...

* * *

ქართლიდანა გამოვთხოვდი
კობტა ქალი, მეო;
ჩაეცვი და დაეხურე,
კარგა მოვირთეო;
წაეგლისე უმარილი,
ფერი ექპარბეო.
ციე წყაროზე რომ მოვედით,
სადილი ექამეო;
შუა გზაზედ რომ მოვედით,
ცხენს აუუქქარეო;
მაყრიონი მამძახოდა, —
ქალ დაგეცადეო;
მე იმათ ლაყაფ-ლუყაფსა
ყური არ ეუგდეო.
სოფლის პირში რომ მივედი,
ვარდი აეკონეო;
სანთლის შუქი დაეინახე,
იქ მივატანეო;
მულეები გამამეგებნენ,
არ მივესალმეო.
ცხენს აღვირი წამოეყარე,
შინ შაეწიეო;

კარებშია რო მიველი, ეროვნული
თათლი შეელოკო; ნიგლიქითქა
სამჯერ კერას მაუარე,
ჯამი გავტყებო;
მიუბედღე-მოვიბედღე,
საჯდომს დაეხედღო;
ბალიში რომ არხად იღვა,
ჯეჯიმზედ დაეჯეო;
იქით-აქათ პურსა სქამენ,
პური მშიან შეო.
ცალკე რომ მიმიპატივეს,
ის მიამა შეო;
ტაფა რომ დაახზარუნეს,
ის მიამა მეო;
ათი კვერცხის ერბოკვერცხი
მარტომ შეეკამეო;
დიდი ლუკმა ამოვიღე,
სხვას მოვეფარეო.
სტაქნით ღვინო მამაწოდეს,
ის მეწყინა მეო!
ნახე ლიტრა მამაწოდეს,
ის მიამა მეო!
დაელიე და გამოეცალღე,
გამოევაგორეო;

შამამთილს წვერი ეაგლიჯე,
კალთას ეუყარეო;
დედამთილი გაემუგზურე,
მული გაეჯოხეო;
მაზლი კარს ეუარებოდა,
აგებ გადაერჩეო.
ქმარი სამკალზედ გავგზაენე,
მკალი ეუსესხეო;
მაწონსა თაეი მოეხადე,
ღო შეუნახეო;
საღამოზედ რომ მოეიდა,
ღო მაუტანეო.

---

*
* *

ღამ მთაზედ ყოჩნები
ბუდობენ, არ იშლიანო;
მაშ რა ექნა, არ გადმოებედნო,
თვალნი არ დაიშლიანო.
ნეტაეი, ქალო, ლამაზო
ნლობას არ მიხეცა შიშია!
დაიძალება ხოხობი
შენ წარბ-წამწამის ჩრდილშია!..

*
*
*

მინდორში გავხდი ავითა,
ოხერი ოხრათ ვიარო!
ჭირი მჭირს, აღარ შეშვება,
აქაე თუ მამკლავს ტიალი.
ჩემს დებს უთხარით საწყლებსა, —
დღე დაგიბნელდათ მზიანი;
ხელი საბოცი დაჯიგრონ,
ჩიქილა კრეღ-ფესვიანი.

~~~~~

აიშ მთაწვედა თეთრი ქვა
აპირებს ჩამოდნობასა;
ბეერიც რო გყვანდეს ერთგული,
ვერ გიზამს ჩემოდნობასა!
არ გათენდება სთელის⁶⁹⁾ ღამე,
ღამე ბნელობა-კი არი;
მოქმელო, ვერ გამცხადებელო,
რალა "შენ სიცოცხლე არი!?"

---

⁶⁹⁾ რთველი

* * *

ქაჯუეოსა ვარ ციხეში,
თავი ღურბელთა მიბია;
ხელში მიქერაე ჩხირ-წინდა,
ზედ ოქროს შიბი მიბია;
წინ სუფრა მიდგა სედიისა,
ზედ კეციხ ხორცი მიწყეია;
მშიან და ვერ მიქამია,
რჯული ვერ გადამიგდია;
თუ გელიშნება, ილიშნე,
ფადლოურს⁷⁰ შამეყარეო,
ურძენიც მამეც, ვაშლიცა,
კაკალიც ჩამეყარეო!..

~~~~~

⁷⁰) შთაა ფშავში

*
* *

დათემა სთქვა: ენახე სიწმარაი
რაც რომ თავს გადამხდებოდა;
სოფლის თავს გადმოვიარე,
სოფელი ჩოჩქორდებოდა;
ჯაჭვით დაბმული მყეფრები
სუ მალლა-მალლა ხტებოდა.
ვაყაი—ქალის პირაი
გორს უკან მემალეობოდა;
ვაყაი სვილის ფერაი
ხმალ-და-ხმალ მეტანებოდა;
ხმალ დამკრა საქორეშია,
გონი და გონი მხდებოდა;
ტოტი მეც მოეკარ, ბუჩაშა,
ფეხზედ ვერც ისი ღგებოდა.

* * *

ღამასტეს ეარღნი ყოოღეს,
ძირაღნი ერთის ხისანი;
შესახვეენელოდ მიემართე —
მკლოენ ყოფილიყენეს ღისანი;
ეაჰ, რაზედ გამიწყრებოდეს,
თვალნი ზეეითის ღეთისანი!
არც შამიშეებდეს შავეთში,
არც შემფარაედეს ქვიშანი!

~~~~~

ლომო, შე ლომის მოკლულა
ხადხეორხაის ძირსაო!
ეინ შაგილება მხარ-ბეჭი,
წითელი პერანგისაო?!
ეინ ამოგტეხა კბილები,
თეთრები ბროლიეითაო?!
ლამაზად დავიტირებდი,
ხათრი არ მკონდეს კმრისაო!..

მთაში ღორმა დაიკეცა —
ბევრგან გაეიკეთე ბინა!
ვერცარას თოელი დამაკლებს,
ვერც რას შემოდგომის წეიმა!
შე რომ კბილებს დაფილესაფ,
ვერცინ დამიდგება წინა!

— ნიადაგ მადლი ექნება
ამ წისკვილის ამშენესა!
ერთს დღე-ღამეს ძლივას დაძვქავს
ერთის ბაღლის საკვერესა!

— ჭაგქავადესთან არ წაეაღ,
ჩემს კარზე-კი მაუენებსა;
წადი „მინდის“ წისკვილშია,
ბარაქას ის გაჩენებსა;—
მეწისკვილე დაგიხედება,
გუდას დაგინახევრებსა!

*
* *

შაიყრებიან ღეფები,
სადაც ღიღ შეედანია;
გაარიგებენ იმასა —
ერთუროს უჭიროთ მხარია;
ღეთის-შვილთ მაუკლათ კოპალა,
თაეში დაუცნეთ ქვანია.
გაიგეს ესა ღეთის-შვილთა,
ჩაგზანენს იახსარიო:
ცხრა ღეფს რომ ღედა ჰყოლიყო,
ცხრათიე გამზღელი არიო;
ცხრანიე იმაში ჩახოცნა,
თაეს დააქცია ბანიო!
მეათე თაე-ქვე გაიქცა,
თან ჩაჰყვა იახსარიო;
იმასაც კარგა სცოდნიყენენ
საბაზალეთო გზანიო.
უძირო ტბაში ჩაფარდა,
თან ჩაჰყვა იახსარიო;
იზიდნა, ვერ ამოვიდა,
სისხლით გაეზნეს გზანიო.
იმის ყმათ ბევრი ეძებნეს;
ოთხ-რქა, ოთხ-ყურა ცხეარიო,
მიიყვანეს და ჩაუფლეს,
ამოვა იახსარიო.

*
* *
*

შეიღის წლისა გეყავ ბატონი,
თამარი დედოფალიო!
ზღუათა გადაჰკრა ჩიქილა,
გადააქანა ზღუანიო;
შუა ზღუას ჩადგა სამანი,
არ გადაეარდეს ცვარიო!

---

* * *

პრალია შენი სიკვდილი
ფუნდარში¹⁾), ქვეკაეაძეო;
თაეზედ გკირს სამი ნახმლოევი,
ზედ ერბო კვერცხი გაძეო!

~~~~~

---

¹⁾ სოფელია თიანეთის და დუშეთის მაზრის მი-
ჯნაზედ.

***

ქართული
ლიბრარიონი

სიკვდილმ სთქვა: ზღვა-ზღვა წამო-

ზღვა ჩქეფით შამოვიარე; [ველ,

შეცქმაზე თაეის ლურჯაი,

ხმელეთ სუ შამოვიარე.

გაღმაუხედენ ფშაველთა,

ყოოდეს როგორც იანი;

ჩაველირე და ვერ ჩაველ,

ხატი ჰყოლიყო ძრიანი;

შორს გზაზედ ამამეგება,

შეფარდენივით მზრიანი.

გაღმაუხედენ ხეესურთა,

შაენ იყენეს, როგორც ჭიანი,

ჩაველ და ისე ჩაეთიბენ,

როგორც ნალევმა ¹²⁾ თიფანი.

ბევრს კარი გამაუჯარე,

ბევრისა ისრიე შლე არი;

ბევრისა დედა ვატირე,

ბევრისა ცოლი თმიანი;

ბევრისა თოფი შეეკიდე,

269

¹²⁾ გ'სველილ * ცალი.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სიათა, პირ-კომლიანი;
პეერისა ხმალი დავაგდე,
ფრანგული, ფხა-სისხლიანი;
პეერის ქალისა გაეწირე
კალიათა ჩხირ-წინდიანი.

~~~~~

ა²ა

რა იცის წუთის-სოფელმა¹²⁾
შავეთს რა სამართალია?
შავეთს ხარი ხნავს ცალა-არქა,
პარაქა მესტუმრისია.
შენ რომ ქრთამს ეშურებოდი,
მეც აღარ მოგიშალია;
მოვიდეს ჩენი მწერელნი,
ჩენ გექონდა სამართალია;
შლაზედ ბეწვი გაწყვიტეს,
ეგ არი მაკრატელია;
უაი ამ ბეწვის ხიდზედა
რა ძნელი გასაეღელია! ..
ქვეშ შავი წყალი გამოდის,
ზედ მათგლია პერია;
მაგ ჯოჯოხეთის კუთხესა,
რა ძნელი შესახეღელია!
კოდვიანს შეაბრუნებენ,
გზას ნარ.ეკალი ჰფენია;
შიგა დგა კუპრის ქვევრები,
ღულს და ამოდის ცხელია;

¹²⁾ ჯოჯოხეთის აღწერა.

გარშამო ეშმაკებ უღვა,
ძირში ანთია გენია.

კაცს კაცის მოღალატესა
ჩაუყვეს ენის წყერია;
მამამ შესჩიელა უფალსა,
ეგ ღიდის კოდვის მქნელია;
ხელი ჰკრეს, ჩააგდეს შიგა,
მანდა ხარ შესაფერია.

თან ეშმაკ გადააუოღეს,
რომელიც უფრო შტერია;
კარგა მეექვ, ეშმაკო,
მაგისი სული შენია;
მალ-მალ ჩაასხი პირშია
ნადული კუბრი ცხელია;
კაცისა მკელოელიც იქარი
ნათლიის შემგმანელია.

* * *

შავეთს რა გვიქირს უკლოთა¹⁴⁾,
 წინ შუქი გვიდგა სანთლისა;
 თეთრის ტირიფის სახლ გვიდგა,
 შიგ კამლი ბრუნაეს საკმლისა;
 სკამ გვიდგა სასვენებელი,
 კარ გვიბაჲ ცოდვა-მადლისა.
 წინ გვიდგა ოქროს ტაბაკი,
 სალაღებელით ბალოსა;
 ზედა დგა ქიქის ჭურჭლები,
 საესე ნაკურთხის სასმლითა. 265
 გვერდით რომ წყარო ჩამოდის,
 პირის საბანი ქალ-ჩაღლისა;
 გვერდით გვიბაჲვის ცხენები,
 დაყაჯრულები, ლაგმითა;
 თუ საღ ზმა გატყდეს, იძახონ,
 იქ წაფალთ ცხენით, საგზლითა;
 როდესაც დაგვიქროლებენ,
იახსარ¹⁵⁾ უდგა ლახტითა.

¹⁴⁾ მიცვალებულის სული.

¹⁵⁾ დევ-აქში მხოცველი გმიარი იყო.

არაბიჯა⁷⁶⁾ ციხესა ჰგაე,
ე ღეთისაგან დაწყეული;
ჩვენ ქალებ იქ ვერ იცხოვრებს,
მეედანში დაჩეული.
ან თქვენ რა რიგადა სცხოვრობთ?
თვალ თუ გაქვისთ შაჩეული!
კარზე როგორ გამოსდიხართ,
ან ბებერი, ან სნეული?
სუ ყველა საბლით დაგიბამთ, —
ტაგან⁷⁷⁾, ჩხუტი⁷⁸⁾, სარძეული!..

⁷⁶⁾ სოფელია ფშავში გვერდობიან ადგილზედ.

⁷⁷⁾ საწველელი.

⁷⁸⁾ სადღეობელი.

*
* *

სიბერის ღროს არ მეგონა,
თუ ქალ შამამეჩეოდა;
ჯერ დამიდებდა იმედსა,
მერე გადამეთხოვდა¹⁹⁾;
წმინდამ გიორგიმ დასწყევლოს,—
ამის მეტ რა მეთქმოდა!..

~~~~~

---

¹⁹⁾ გადამეკარგებოდა.

* * *

✓

მთას მარაბული^{**}) მაჰკიდა,
წყემსო, აჭყარე ცხვარით.
არ მოგწყინდაა მთას ყოფნა,
არ მოგინდაა ბარით,
ლამაზის ქალის მოხუცენა
იმასთან საუბარით?..

~~~~~

***) ჭიანჭლი, რთვილი.

* * *

მე ხომ კარგა ვერ დაეცადე
საფუტკრეში ძილი-წოლა;
იქ რომ დამკოდა ფუტკარმა,
მეტყინა და გამათრთოლა.
ქალა რასამ მეუბნება,
იმან უფრო დამაღონა;
თვითან გაიხსნა საკინძი,
გული პირზედ დამატოლა;
თეთრ იყო ბამბასაფითა,
ნეტაფი არ მომაშორა!
ცოცხალი ვარ, იმასთან მქნა,
მოვეცდები, თან ჩამაყოლა!

შინშო⁸¹⁾, სპილენძის მათრახო,
ტარამდე ღამაზიანო!
შინშობით ეერას გენდობი,
არამც რა ღამაზიანო!

---

⁸¹⁾ დეიდაშვილი

*
* *

ქალსა დედა ეუბნება:
„ჩვენს რად დავა ბატარაო?“
— ჩემი სწორა ვაჟია,
ჩემო დედაე, რად არაო?!

~~~~~

* *
#

მამამ ცხენ წამაყვანილა,
ყვენიანთ მიჰგვარია;
წაფიყვანე, შაფუძახე:
„სახლის პატრონი ვინ არია!“
ასეთი ქალი გამოჩნდა,
როგორც დილის ცისკარია!
ასეთ გულის პირნი ჰქონდეს,
როგორც ჩაღის წიწანია.
ერთ ისეთ ამოვიხენე შე,
სამჯერ იძრნეს შიწანია!..

~~~~~

* * *

არა მწადიან ცხვარშია,
ნეტავი დამსვა შინაო;
ფესტემალაად მაქცივა,
ქალებს ამაკრა წინაო!
ანამც მაქცივა წყილადა,
უბეში ჩამაძეწინაო;
კარგაის ქალოიასდა
ძუძუწე მაკბენინაო!..

ქართული
ზიგლოტიკა

* * *

ს. ჰაბუაძე

2 ნეტავი დამიწუნებდეს,
დამანებებდეს თაესაო;
ფიელიდი ლაშარ-ღვლესა,
ვაჟებს ვაჟლებდი თვალსაო, —
მაშინ ხომ შევეყრებოდი
ჩემის გუნების ქმარსაო.

~~~~~

*
* *

პატარა ხარ, მაგეთი ხარ,
გაიზღები, რა იქნები?
წახვალ ცაში გაჰფრინდები,
შაფარდენი შაიქნები!

*
* *

შენი ქირიბე, შენია,
აბრეშუმს გიგავს წვერიო!
საღექსოდ ნურას დაზოგავ,
ჯიბეს გაიკარ ხელიო;
ან ამაილე აბაზი,
ან უხალთუნი კრელიო,
შაურს-კი ნუ ამაილებ,
უსუსურია, თხელიო;
მარჯვენა ხელი გაუხმეს,
ვინც მაგას დაჰკრა კვერიო!..

თქვენს მტერთა აისითაი,
რო თუშთა-ფშაველთ მოსელოა, —
გალოვან შემორღვევია,
შირაქში ციხე დაშლია!
გაუგონაფის თათრებსა,
თირუზან დარჩა ფშაეშია...
ნუ გიხარიანთ, თათრებო,
ნუ იკეებთ ჯამაათშია;
კიდევ ჩამოვა თირუზან,
სადოლოდ თაფის ცხვარშია;
კიდევ შაეალის თირუზან,
ხმლიანი თათრის ჯარშია;
თან შაჰყეებიან თუშებოც,
მორთულნი „ჯეარ-მენდალშია“,
გაიყვანს უძალოური,
რაც მაუეალის ჭკვაშია.

* * *

ატირდა ბატონიშვილი, —
ერეკლემც მომცა მთელიო;
შაყრილსა
სუ ჩემდ შეეყვა ხელიო;
სუ შამეყარნეს ბა, შია,
ცხერებულოდ შექრა ყელიო.
წაჟიდა საღეკეთოდა,
ცხარე იწმინდა ცრემლიო;
გრიგოლოო ჩოლოაუაშვილო,
ახლა თაობა შენია:
ამოხვედ ფშაჟ-ხეცსურეთში,
მოგვიდევ ცეცხლის გენია!..

გაზაფხულისა პირზედა
შაშვემა დაიწყო ვალობა...
ქორწილის გამხარებელი,
დაეწვი ეგ შენი ქალობა;
არ იცი თავისიანი,
თუ-კი შაატყე ფშაელობა!..

✓ * *

ვერცხლისამც თასად მაქცია,*)
რო ლენით აგვესებოდი,
დაფერილი მქნა წითლადაც,
შამსეემღი — შაგერგებოდი:

ანა მქნა ვერცხლის სათითე⁸²⁾
რო ხელზე ჩაგედებოდი;
ან შენის ნამგლის ყანა მქნა,
რო ფბაზედ⁸³⁾ შაგეკრებოდი;

ანამც მქნა ვარდი, ყოილი⁸⁴⁾,
ცხვირ-პირზე დაგეყრებოდი;
ან ეიყო მოვის პერანგი,
რო გულზე დაგედნებოდი;

---

*) ფშავლის დედა-კაცის, ჰაბაღე მინდოდაური-
საგან გაგონილი.

⁸²⁾ ჰეჭედი

⁸³⁾ ჰიჩხედ

⁸⁴⁾ ყვაკილ

ან შენი ნანდაური¹¹⁾ მკნა, რიხეხული
გულის ჯაფრად ჩაგეყრებოდი;
ანამც ძმა ეიყო მოწილე,
კოცხალს წარ გაგეყრებოდი.

---

¹¹⁾ სხეგარელი

* * *

მომიგონოდით, სწორებო,*)
დამიტყუოდით, დედაეო.
ვამწყრალის შვილის ტირილი,
რაკი არ შავიხდებო.
ლისანს რომ ველარ მოვიდე,
ჩემი რა გაიგებო:
მუც შედექ მტრისა გზაზედა,
ფერი და ფერი მხდებო.

---

*) იმავე დედა-კაცისაგან გაგონილი

ეჲ ჩემს აჲ ღროთ მოყრასა,
ჩემს ამის მოხილგებასა:
ველარც ეის წირვას შევაქცევ,
ველარც ეის შაგინებასა...
კლდისა ნაკვეთსა¹¹⁾ ეკიდევარ.
ჩაჲარდე, ჩაჲზადული ვარ,—
გინდა ჩაჲარდე, გინდ არა,
მე მაინც დაკარგული ვარ.

---

¹¹⁾ ნაპირას

საქართველოს
ხელნაწილების ეროვნული ბიბლიოთეკა

შანი შანი აბაში